P. 367/1952.

Poštnina plačana v gotovini

PROSVETNI DELAVEC

GLASILO SINDIKATA PROSVETNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Štev. 1-2 ★ *Ljubljana, 10. januarja 1952.* ★ Leto III.

Pred ustanovnimi občnimi zbori treh združenj

Dne 18. januarja se bodo v Ljubljani zbrali delegati za ustanovni občni zbor Združenja učiteljev in profesorjev strokovnih šol, dne 19. januarja delegati Združenja profesorjev in dne 20. januarja delegati Združenja učiteljev. Z ustanavljanjem združenj po strokah smo hoteli prav strokovnosti dati večji poudarek kot ga je imela doslej, kajti iz dneva v dan raste odgovornost prosvetnih delavcev za delo in uspeh šole. S tem seveda ne zmanjšujemo družbeno-političnega pomena novih združenj, ki ostanejo še nadalje tesno povezana z delavskim razredom in njegovo sindikalno organizacijo, o čemer pričajo tudi **splošne teze**, ki jih je pred temi občnimi zbori za vse nove organizacije na podlagi sklepov kongresa učiteljev in profesorjev nakazal RO-SUP. Teze so bile objavljene v zadnji številki Prosvetnega delavca in so jih mogli delegati prediskutirati s tovariši, ki jih pošiljajo kot svoje delegate na kongres. Danes pa objavljamo še teze, ki se nanašajo prav na strokovnost novih združenj, kot so jih sprejeli iniciativni odbori treh novih združenj. Tudi za te velja, da jih morajo delegati pred odhodom v Ljubljano v svojih društvih prediskutirati in dopolniti.

Specialne teze za ustanovni občni zbor Združenja učiteljev in profesorjev strokovnih šol

1. Ustvari naj se enoten tip nižjih strokovnih šol.

2. Revidirajo naj se učni načrti in programi za nižje in srednje strokovne šole.

3. Društvo učiteljev in profesorjev nižjih in srednjih strokovnih šol naj formira komisije za sestavo učbenikov na osnovi revidiranih učnih načrtov. Te komisije naj takoj sestavijo načrt dela in na osnovi konkurza pridobijo sestavljalce učbenikov.

4. Pri društvu učiteljev in profesorjev strokovnih šol naj se ustanovi komisija, ki bo skrbela za izdelavo učil.

5. Zagotovi naj se čim večja stalnost učiteljev in profesorjev na nižjih in srednjih strokovnih šolah. Številne premestitve zelo kvarno vplivajo na delo v strokovnih šolah.

6. Profesorjem srednjih strokovnih šol naj se omogoči tesen stik s prakso. Zagotove naj se potrebni krediti za študij proizvodnega procesa v podjetjih v času počitnic. — Prav tako naj se zagotove krediti za strokvne ekskurzije profesorjev in učiteljev nižjih in srednjih strokovnih šol.

7. Pri društvu naj se ustanove strokovne sekcije, ki naj skrbe za strokovno, pedagoško in politično usposabljanje učnega kadra.

8. Najboljšim absolventom srednjih strokovnih šol naj se omogoči študij na istosmernih fakultetah pod pogojem, da si predhodno pridobe zadostno znanje iz predmetov splošne izobrazbe.

9. Nazivi posameznih tipov strokovnih šol na teritoriju FLRJ naj se izenačijo.

10. Naš strokovno pedagoški tisk naj v bodoče posveča več pozornosti problemom nižjih in srednjih strokovnih šol.

Specialne teze za ustanovni občni zbor Združenja profesorjev

Brez zadovoljive materialne baze (šolski prostori, učila, stanovanja za učiteljstvo) ni mogoče izvajati učnega načrta. Smo zato proti ustanavljanju nižjih gimnazij, gimnazij in učiteljišč z improviziranimi sredstvi.

Prav tako ni mogoče uresničevati učnega načrta brez dovolj številnega kvalificiranega kadra; zato je vso skrb posvetiti že obstoječim nižjim gimnazijam in ne odpirati novih, dokler ne bodo dani vsi pogoji za redno in kvalitetno delo. Nižje gimnazije, ki nimajo osnovnih pogojev za uspešno delo, naj se začasno ukinejo.

Zaradi izboljšanja strokovne kvalifikacije naj se študij na Višji pedagoški šoli podaljša na tri leta. Učni program se s podaljškom študija ne sme razširiti, pač pa se mora poglobiti.

Revidirati je učne načrte za učiteljišča. Skrčiti pouk didaktike in metodike v korist predmetnega pouka.

Smo za postopno reorganizacijo izobraževanja učiteljev: nič več posebnih šol, pač pa gimnazija s splošno eno- ali dvoletno pedagoško šolo.

Vsa službena mesta, še posebej pa ravnateljska naj se razpisujejo z natečajem. Pri ravnateljih je upoštevati tudi princip volilnosti. Ravnatelj nižje gimnazije naj ima diplomo fakultete ali pa diplomo Višje ped. šole. Ravnatelj višje gimnazije mora imeti fakultetno izobrazbo.

Učna obveznost naj ne bo večja od 18 do 20 ur.

Vsaka srednja šola mora biti vzgojno izobraževalni center svojega okoliša.

Ker se prav v letih gimnizijskega šolanja formira dijakov pogled na svet, je treba z večjo odgovornostjo pristopiti k vzgoji poedinca. Posebna briga pa veljaj dijakom prvega razreda.

Spremembe učnih načrtov naj se ne uvajajo, preden jih združenje ni ocenilo, globlje spremembe tako v učnem načrtu kot v organizaciji pouka pa ne, dokler niso bile tudi praktično preizkušene.

Na vseh nižjih gimnazijah, ali pa vsaj na vseh nižjih gimnazijah strnjenega večjega teritorialnega kompleksa naj se poučuje isti tuji jezik. Diferenciacija na več jezikov bodi zadeva višje gimnazije.

Predmetniki in učni načrti naj zahtevajo predvsem tako gradivo, ki zahteva analitično obdelavo; na minimum naj bo skrčeno gradivo, ki zahteva deskriptivno obdelavo.

Ekskurzije naj bodo sestavni del učnega načrta. Planirane in dobro pripravljene so za leto vnaprej. Izvajajo se postopno. Absolutno preprečiti je nižješolcem, da bi njihove ekskurzije prešle meje republike, oziroma da bi trajale dalj od enega dne.

Društva naj zavzamejo kritično stališče do učbenikov, ki so v rabi in pomagajo pri izdajanju novih; zadnje velja predvsem za predmete, ki učbenikov še nimajo, saj so dani pogoji za zadovoljitev te zahteve prav povsod; učni uspehi so vsekakor boljši tam, kjer učbenik obstaja, kot tam, kjer učbenika sploh ni.

Dijaki s slabo šolsko oceno ne morejo nastopati na nobenih športnih tekmovanjih.

Popravni izpiti naj bodo konec junija, redni pouk pa naj pričenja 1. septembra(?)

Kdo naj ocenjuje delo šolskega delavca — direktor ali komisija (direktor z dvema izvoljenima članoma uč. zbora)?

Glej tudi še vsa vprašanja, ki jih je postavil iniciat. odbor učiteljev!

Specialna vprašanja, ki naj bi se obravnavala na ustanovnem občnem zboru Združenja učiteljev

I. Pouk in sistem šolstva

1. Osnovna šola in nižja gimnazija v sklopu obveznega osemletnega šolanja: ali naj bosta ločeni, ali naj se združita v upravno — v pedagoško celoto — vprašanje prehoda iz osnovne šole v nižjo gimnazijo — problematika učnih uspehov, slabih ocen in ponavljalcev. Ali so pri osemletni šolski obveznosti posebne težave zaradi pomanjkljive mreže nižjih gimnazij? Kako bi se jih lahko odklonilo v prehodnem razdobju? Kakšne so posledice šolanja po dvojnem merilu: v nižjih gimnazijah in na nižje organiziranih šolah?

Ali naj obstaja poseben učni načrt za višje in poseben za nižje organizirane šole — vprašanje maksimalnega in minimalnega učnega načrta.

Ali odgovarja sedanje število učnih ur na teden (za posamezne razrede) — ali in kako se v praksi izvaja?

2. Kako zadovoljuje veljavni predmetnik v osemletnem šolanju? Ali manjkajo predmeti, ali jih je preveč? Je razporeditev predmetov umestna? Bi bilo primerno in možno uvesti nove predmete (kmetijstvo, gospodarstvo, ročna dela)?

Kakšno je stanje glede učenja tujih jezikov, realij, estetske in telovadne vzgoje?

3. Učne knjige: Ali dosedanje učne knjige ustrezajo učnemu načrtu? Kako bi jih izboljšali? Vprašanje sodelovanja učiteljstva pri delu za boljše učne knjige. Problem uporabe učbenikov.

4. Ali je naša šola — šola materinščine? Kakšna je kvaliteta dela in uporaba učnega jezika?

5. Vprašanje vzgoje mladine: Ali je vedenje in sploh moralna kvaliteta naših otrok in mladine res slabša? Kaj storimo kot pedagogi-vzgojitelji, da se bo stanje izboljšalo? Ukrepi, ki bi jih morali podvzeti za izboljšanje (administrativni in vzgojni ukrepi).

6. Kako bi dosegli enotnejši kriterij pri ocenjevanju za posamezne predmete, razrede in šole?

Kakšno naj bi bilo maksimalno število učencev za razrede in oddelke, da bo v skladu s pedagoškimi in zdravstvenimi predpisi in zahtevami?

7. Prehod učencev iz nižje v višjo gimnazijo? So potrebni sprejemni izpiti ali zaključni izpiti (mala matura) ali obojni?

8. Učila: Kakšno je stanje učil, šolarskih in šolskih knjižnic? Kakšna je povezava z ljudskimi knjižnicami?

Pot do učil — kako naj bi jih šole dobivale in pridobivale?

9. Pedagoško vodstvo šole: So upravitelji primerno izbrani kot pedagoški vodje svojih zavodov? Borba proti administrativno - birokratskemu uničevanju naših upraviteljev (finančno poslovanje). — Vprašanje tajnika na osnovni šoli.

Vloga in naloga šolskega inšpektorja. Kdo naj in kako naj inšpicira šolo, učno osebje? Kakšno je sedanje delo inšpektorjev? Ali vrše analize in dajejo dobre predloge za izboljšanje dela? Ali so potrebne od časa do časa tudi republiške inšpekcije na onsovnih šolah? Ali so v nižji gimnaziji (osemletki) potrebne razen splošne tudi strokovne inšpekcije?

10. So potrebne poleg učiteljskih (na šolah) tudi okrajne in društvene strokovne knjižnice? Kakšno bi bilo ob tem vprašanju sodelovanje in pomoč Pedagoškega društva?

Kakšno je stanje priročnikov za učiteljstvo?

Kakšno naj bo sodelovanje članov v strokovnih društvih (slavistov, matematikov itd.)?

11. Kako gledate na dosedanje delo Pedagoškega društva? Kaj in kako sodite o članih in članstvu v PD LRS?

II. Učno osebje — kvaliteta dela

1. Kakšna je usposobljenost učnega osebja za uspešno delo v šoli in izven nje (absolventi učiteljišč in VPŠ)? Vrednost njihove izobrazbe?

2. Kako bi izboljšali kvaliteto dela v razredu in med ljudstvom?

3. Slabosti in dobre strani današnjega šolanja na učiteljišču in VPŠ. — Ali je potrebno več splošnega ali več strokovnega znanja ali didaktične izobrazbe?

Ali je potrebna posebna pedagoška izobrazba za predmetne učitelje na nižji gimnaziji?

Kako je treba izbirati kandidate za učiteljišče in VPŠ?

4. Kakšno mesto naj zavzeme učiteljišče glede na učiteljstvo na terenu (tovarna ali pedagoška matica za mladega učitelja)?

III. Zaščita članstva in demokratizacija v šolstvu

1. Šolski sveti — število učiteljstva v šolskem svetu in način izbire kandidatov za šolski svet — kdo in kako jih izbira?

2. Okrajni sveti za prosveto in kulturo — kdo in kako bo izbiral prosvetne delavce (učitelje) v svet za prosveto OLO — število prosv. delavcev v svetu z ozirom na število članov sveta?

3. Ocenjevanje učiteljstva: ali naj ocenjuje upravitelj ali inšpektor, ali skupno. — Ocenjevalna komisija za reševanje pritožb proti oceni — (izbira članov — zastopnikov društva v komisiji).

4. Borba za stalnost učiteljstva (prosv. kadra) — razpis službenih mest in komisija, ki bo izbirala med kandidati za neko mesto najprimernejšega. Izbira članov — zastop. društva za to komisijo.

5. Izvajanje zakonitih določb v zvezi s pravicami in dolžnostmi članstva (pravilna ureditev plač, napredovanja, nagrajevanja). — Vprašanje članov komisije pri OLO-jih za reševanje takih vprašanj — kdo in kako bo v komisijo izbiral zastopnika društva.

6. Vprašanje materialnega položaja — zastopstvo učit. društva v stanovanjskih komisijah — izbor zastopnika društva?

7. Roditeljski sestanki.

8. Domovi — kuhinje — menze — položaj in naloge društva.

9. Letovanje mladine; sodelovanje in pomoč društva.

Občni zbor Združenja vzgojiteljev predšolskih ustanov

Kot smo že poročali, se je dne 22. decembra 1951 vršil občni zbor Združenja vzgojiteljev predšolskih ustanov.

Vzgojiteljice iz Ljubljane, ki so tvorile iniciativni odbor, so se z veliko zaskrbljenostjo nanj pripravljale. Prvič so bile postavljene pred samostojno nalogo. Kot pravijo same, »so doslej hodile v senci ostalih prosvetnih delavcev« in se niso udejstvovale kot sindikalni funkcionarji. Klub tem pomanjkljivostim so prvo preizkušnjo dobro prestale.

Občnemu zboru je prisostvovalo 26 delegatk, zastopnik Sveta za kulturo in prosveto LRS in MLO, zastopnik Sveta za socialno skrbstvo, ravnateljica vzgojiteljske šole ter predsednik in tajnik RO SUP.

Referat o opravljenem in bodočem delu prosvetnega kadra v predšolskih ustanovah je vseboval mnogo problemov, ki so jih delegati še v debati osvetljevali.

Bistvene misli iz referata

Po osvoboditvi se je od l. 1945 do 1949 število predšolskih ustanov zelo naglo dvigalo, tako da je njih število naraslo do konca leta 1949 na okoli 700 v vsej državi. V te predšolske ustanove je bilo zajetih nad 30.000 otrok. V primerjavi s približno 400 ustanovami te vrste, ki so obstajale pred vojno in zajele le okrog 5000 otrok, je to nedvomno velik napredek.

Vprašali se bomo, od kod in zakaj v novi Jugoslaviji tak poudarek na predšolski vzgoji. Predšolske ustanove, kakršne imamo pri nas, so otrok socializma. Nastale so iz dveh osnovnih razlogov: 1. kot dejanska pomoč zaposleni materi, ki ji naj varstvo, vzgoja in oskrba otrok v vrtcu omogoči nemoteno udeležbo v produkciji; 2. iz težnje, zajeti čim več otrok, torej tudi predšolskih, v sistematično vzgojo in jim s tem omogočiti vsestranski razvoj.

Prve korenine ima naša nova predšolska vzgoja že v narodnoosvobodilni borbi, kajti že takrat sta oblast in Partija postavljali vprašanje ne samo reševanja otrok izpod okupatorja, marveč prav tako tudi že vprašanje vzgajanja teh otrok. II. zasedanje AVNOJ je poudarilo potrebo po organizaciji predšolskih ustanov, predvsem z ozirom na veliko število evakuiranih in osirotelih otrok. Za te otroke so bile urejene na osvobojenih ozemljih poleg šolskih tudi od teh ločene predšolske ustanove; največ jih je bilo v l. 1944 na Hrvatskem. Ustanovljene so bile pedagoške komisije, ki so izdajale navodila za vzgojno delo ter organizirale tudi tečaje za vzgojiteljice. Zaradi takega dela je bilo mogoče na primer takoj po osvoboditvi Dalmacije, kamor so pripeljali otroke iz Bosne in Dalmacije, ustanoviti niz vzgojnih ustanov od otroških jasli do dijaških domov.

Iz teh osnov se je po osvoboditvi razrasla široka mreža predšolskih ustanov. Do l. 1948 so te predšolske ustanove nastajale v veliki meri še vedno s pomočjo AFŽ. Vzdrževanje ustanov ni bilo enotno; bilo je odvisno v glavnem od dobre volje posameznih krajevnih ljudskih odborov, podjetij, ki so ponekod vzdrževala otroške vrtce iz direktorskega fonda itd. Materialna baza teh ustanov ni bila urejena. Prav tako je bila vzgoja kadra pomanjkljiva in neenotna: V kratkih, do tri mesece trajajočih tečajih so pripravljali dekleta za vzgojiteljice. V Sloveniji je bilo nadzorstvo nad predšolskimi ustanovami in vzgojo kadra že od vsega početka v rokah Ministrstva za prosveto, na Hrvatskem je opravljalo to dolžnost Ministrstvo za socialno skrbstvo, v Vojvodini je pripravljal vzgojiteljice za poklic Rdeči križ.

Zaradi te organizacijske neenotnosti je bila kljub temu, da so bile ustanove s pedagoških vidikov pravilno zasnovane, praksa v njih zelo različna in ni mogla doseči tiste kvalitete, ki bi jo morala imeti.

15. septembra 1948 je izšla uredba zvezne vlade o ustanavljanju otroških vrtcev, ki določa, kdo, kako in kje naj se ustanavljajo ti zavodi in kdo naj jih vzdržuje. S to uredbo je bila dana otroškim vrtcem kljub njihovi neobveznosti, neka stalnost in mesto v našem vzgojnem sistemu. Materialna stran otroških vrtcev je bila s to uredbo zajamčena.

Izredno važna za pravilno pojmovanje mesta, ki ga zavzemajo predšolske ustanove v naši socialistični stvarnosti, pa je resolucija III. plenuma CK KPJ o nalogah v šolstvu, ki ugotavlja:

»Predšolsko in izvenšolsko vzgojo je treba jemati kot pomembno dopolnilo šolskega sistema izobraževanja in vzgajanja, kot sestavni del celote vzgojnega dela in ji je treba posvetiti veliko več pozornosti. Pri tem delu morajo sodelovati Partija, država, šola, množične organizacije in starši. Mrežo ustanov za predšolsko in izvenšolsko vzgojo moramo nenehno razširjati in ustvarjati tudi strokovno usposobljene kadre, prav tako pa tudi preučevati in razširjati delovne metode v teh ustanovah.«

S tem se prvič v zgodovini naše pedagogike določajo mesto in naloge predšolske vzgoje in v vzgojnem in izobraževalnem sistemu v celoti.

Ker je delo otroških vrtcev, ki zajemajo deco pred vstopom v šolo, sistematično in pod vodstvom zato šolanih vzgojiteljic, predstavljajo te predšolske ustanove kljub temu, da niso obvezne, prvo stopnico enotnega šolskega sistema pri nas.

Otroški vrtec nudi predšolskemu otroku od 3. do 7. leta pomoč pri njegovem razvoju. Saj otrok ne zraste kot biljka na polju, marveč mu je že od rojstva naprej potrebna pomoč odraslih.

Otroka oblikuje predvsem njegova lastna aktivnost, za katero pa mu nudi pogoje njegovo okolje, zlasti njegov dom, sistematično pa mu naj nudi čimboljše pogoje za njegov razvoj otroški vrtec, v katerem ima vodilno vlogo prav vzgojitelj.

S tem da vzgojiteljice sistematično upoštevajo glavna vzgojna področja, ustvarjajo otroku pogoje za njegov vsestranski razvoj. S tem pa naloga otroškega vrtca v socialistični družbi še ni izčrpana. Vrtec namreč omogoča družbeno vzgojo od mladih let dalje, kar v naši stvarnosti ni nevažen moment. S tem se otroški vrtec včlenja v sistem socialistične pedagogike, ki sloni na marksistično-leninističnemu nauku o vsestranski in družbeni vzgoji mladega rodu. Ne moremo si namreč zamisliti graditelja in branitelja socializma, v katerem njegov odnos do ljudi, njegova zavest pripadnosti k skupnosti ne bi bila globoko zasidrana že v najnežnejši dobi. Otrok, ki je bil že zgodaj vključen v kolektiv sovrstnikov, bo mnogo laže zrastel v širšo narodnostno in državno skupnost. V tem občutku pripadnosti, skupnosti in pravilnem odnosu do sočloveka, v globoko ukoreninjenem čutu odgovornosti pa leže najgloblje moralne osnove socialističnega človeka.

To vzgojno delo pa se v vsej njegovi širini in globini lahko vrši samo v urejenem otroškem vrtcu pod vodstvom šolanih, sposobnih in svoje odgovornosti se zavedajočih vzgojiteljic.

Vprašanje kadra

Takoj v letu 1945 je nastalo vprašanje, kje dobiti vzgojiteljice za predšolske ustanove. V delo so se vključile nekatere prejšnje otroške vrtnarice, vendar jih je bilo malo, ker je bilo to delo pred vojno večinoma v rokah redovnic. Te maloštevilne otroške vrtnarice niso mogle izpolniti vzgojiteljskih mest v Domovih igre in dela, ki so zlasti v prvih povojnih letih zelo naglo nastajali. Vrzeli so izpopolnile v glavnem mladinke, ki so imele veselje do tega dela, ali pa so nameravale najti v otroškem vrtcu zaposlitev, za katero se ni zahtevalo temeljitega šolanja. Ves ta mladi kader se je šolal v raznih tečajih, ki so trajali od treh mesecev do enega leta. Jasno je, da tako kratko in nepopolno šolanje tem mladim vzgojiteljicam ni moglo dati tistih nujno potrebnih osnov, ki jih njihovo delo zahteva, zlasti še ne zato, ker so bila ta dekleta povečini brez potrebne obče izobrazbe, saj je bilo do leta 1949 le malo tečajnic z dokončano nižjo srednjo šolo. Večina je imela samo ljudsko šolo. Šele v šolskem letu 1950/51 je bil prvi enoletni tečaj, katerega gojenke so v celoti izpolnile pogoj za sprejem v enoletno šolo za pomožne vzgojiteljice, to je, vsaj končana nižja sred-

Občni zbor Združenja predšolskih ustanov

nja šola. Dekleta s tako pomanjkljivo šolsko izobrazbo seveda ne morejo izpolniti vseh nalog, med katere jih postavlja delo s predšolskim otrokom. Del teh vzgojiteljic nadomešča to pomanjkljivost z ljubeznijo do otrok in prirodnim pedagoškim čutom, tako da dosegajo relativno dobre uspehe, drugi del pa bo nujno moral odpasti. Da bi pomožne vzgojiteljice vsaj do neke mere mogle izpolniti vrzeli v svojem znanju, je Ministrstvo za prosveto organiziralo razne poglobitvene tečaje. Svet za kulturo in prosveto pa prireja v zadnjem času dopolnilne tečaje, s katerimi lahko pomožne vzgojiteljice na isti način kot učitelji-tečajniki dosežejo polno kvalifikacijo.

Praksa je pokazala, da samo s tečaji ni mogoče dati vzgojiteljicam one obče in strokovne izobrazbe, ki jim je za sistematično in kvalitetno delo potrebna, zato je bila tudi v ljudski republiki Sloveniji v jeseni 1949, potem ko so jo uvedle že vse ostale republike, ustanovljena posebna strokovna šola za šolanje vzgojiteljskega kadra na predšolskih ustanovah. To je srednja vzgojiteljska šola v Ljubljani, ki sprejema dekleta z dovršeno nižjo gimnazijo, in ki se zaključi z diplomskim izpitom. Kvalifikacija, ki jo daje, odgovarja učiteljski. Absolventke srednje vzgojiteljske šole bodo imele zvanje vzgojiteljice, absolventke enoletne vzgojiteljske šole, ki zaradi pomanjkanja kadra v otroških vrtcih še vedno obstaja, pa zvanje pomožne vzgojiteljice. Te absolventke pa imajo možnost z dopolnilnim šolanjem doseči zvanje vzgojiteljice. Ustanovitev srednje vzgojiteljske šole, in zahteva po dopolnilnem šolanju pomožnih vzgojiteljic sta izraza povečanih zahtev, ki jih postavljamo za delo v otroških vrtcih. Medtem ko je prva leta po vojni šlo v glavnem za ustanavljanje otroških vrtcev, vsebinskemu delu pa ni mogla biti posvečena večja pažnja, se sedaj vodi borba za kvaliteto dela v otroških vrtcih.

V Sloveniji je 117 otroških vrtcev s 324 vzgojiteljicami. Med temi je 56 polno kvalificiranih, 33 otroških vrtnaric s strokovnim izpitom, 23 vzgojiteljic z diplomo in storokovnim izpitom, 15 pa z opravljenim strokovnim izpitom. Nedvomno je to žalostna statistika in bo potrebno mnogo volje in truda da se bo dvignilo število kvalificiranih vzgojiteljic.

Kakor je važna izobrazba vzgojiteljic, prav tako je potrebna ideološka vzgoja. Čas, v katerem živimo, je zavrgel vse, kar je laž. Vzgojiteljica novega rodu mora iti mimo mistike, mimo vsega neznanstvenega razlaganja prirodnih pojavov. Toda tega ne sme kazati samo na zunaj, v njej mora biti izgrajen znanstveni svetovni nazor. Mi hočemo vzgojiti socialističnega človeka, to je pogumnega, poštenega človeka, ki bo ljubil svoj narod ter čislal vse poštene narode sveta. Takega človeka pa bo vzgojila le vzgojiteljica, ki ima v sebi vse to, kar hočemo vzgojiti v novem človeku.

Vsaki vzgojiteljici je začetek težak. Tudi ko ima že prakso, mora kvaliteto dela izpopolnjevati, mora neprestano iskati pota in načine za vsebinsko bogatitev dela.

Na pobudo prosvetnih oblasti se je osnoval v Ljubljani in Mariboru strokovni aktiv. Članice tega aktiva med seboj hospitirajo, analizirajo delo in ugotove pedagoške zaključke. Taki strokovni aktivi naj se osnujejo v vseh številčno močnejših okrajih, v Celju, Kranju, Slovenj Gradcu. Pedagoške zaključke in uspehe hospitacije naj popularizirajo v našem pedagoškem tisku. »Prosvetni delavec« bo ostal, ena stran naj bi bila namenjena združenju vzgojiteljic. Toda treba bo vsaj dopisovati. Članice moramo seznaniti s »Prosvetnim delavcem«; marsikatera vzgojiteljica sploh ne ve, da obstaja. Prav tako nismo dovolj seznanjeni z revijo Predškolsko djete, v kateri so članki izključno iz problematike predšolske vzgoje.

Občutno je pomanjkanje učil, didaktičnih sredstev. Širjenje otrokovega obzorja temelji na nazornosti, manjka nam lepih slik, slikanic. Tudi naravo samo, katera nam nudi dovolj snovi za nazornost in estetsko čustvovanje, moramo temeljito vključiti v vzgojni in učni načrt. Manjka pesmic, povestic ali bolje rečeno, nekdo, ki bi to raztreseno blago zbral in izdal. Pomanjkanje materiala za obdelavo kot papir v barvah, plastelin, karton ter pripomočkov kot so barvice, škarje, je še občutno, vendar razvoj našega gospodarstva kaže, da bo tudi tu kmalu lažje. Igrače, ki nam služijo kot velik učni in vzgojni pripomoček, so problem za sebe. Dosedanje igrače so bile v pretežni večini tako nesolidno izdelane, da jih predšolski otrok skoraj ni smel v roko prijeti, takoj so se pokvarile. Zato bomo odklonile vse tiste igrače, ki niso solidne in ki ne odgovarjajo estetskim, vzgojnim in higienskim pogojem. Toda ne samo, da bomo odklonile nakup, temveč bomo tudi javno kritizirale njih neuporabnost.

Vzgojiteljica še nima povsod v družbi mesta, ki ji pripada. Vzrok je deloma v pomanjkljivi strokovni izobrazbi. Druga stvar je pomanjkanje tradicije. Naziv vzgojiteljica je mlad, kader pa, ki ga nosi, je skromen in boječ. Stanovska zavest pri nas še ni razvita. Bili smo člani sindikata prosvetnih delavcev, pozneje sindikata učiteljev in profesorjev in smo capljali v njih senci, veseli, da so nas pustili v miru. Skoraj nas ni bilo opaziti! Še v Ljubljani, kjer nas je bilo preko 50, smo prepustili vodstvo vsega sindikalnega dela učiteljicam, ki so bile nameščene po vzgojnih ustanovah. Ko so nas te učiteljice na podlagi sklepa kongresa učiteljev in profesorjev zapustile, smo ostale same in skorajda obupavale pred prihodnostjo. Manjka nam borbenosti, stanovske zavesti in povezanosti!

Vse tovarišice, na katere smo se obrnili s prošnjo, so ugodile naši želji. V svojih dopisih so toplo pozdravile ustanovitev združenja z željo, da bi jim bilo močna stanovska opora. Razredna zavest se je dvignila.

Problematika je skoraj po vsej Sloveniji enaka. Položaj na Primorskem je nekoliko težji. Primorcem so otroški vrtci že znani izza italijanske okupacije. V teh vrtcih je bila nastavljena le ena vzgojiteljica, zato pravijo, da sta dve vzgojiteljici v vrtcu nepotrebni, ko pa je isto delo opravljala le ena italijanska vzgojiteljica. Na roditeljskih sestankih ter na množičnih sestankih je treba Primorcem obrazložiti težnje Italije in težnje nove Jugoslavije pri vzgoji. Edini smoter Italije je bil potujčenje, naš smoter je pa sistematična vzgoja novega človeka.

Vzgojiteljica mora iti med ljudi, mora posečati množične sestanke, da o roditeljskih sploh ne govorimo. Prikazati mora svoje delo in imeti živ kontakt z ljudmi. Kolikokrat ji je potrebna pomoč! Dobila jo bo pri množičnih organizacijah.

Sveti za prosveto so dolžni nuditi po svojih inšpektorjih za predšolsko vzgojo vzgojiteljicam vso pomoč. Ta pomoč naj obsega strokovne nasvete za zboljšanje dela. Zdaj, ko se bodo na novo formirali okraji, mora Svet za prosveto LRS skrbeti za to, da bodo inšpektorji za predšolsko vzgojo res strokovno kvalificirani. Od teh inšpektorjev se bo lahko potem zahtevalo, da bodo res opora vzgojiteljicam. Ne sme se več dogoditi, da bi inšpektor bil eden od učiteljev, ki mu je predšolsko vzgojno delo neznano, pač pa naj se imenuje za inšpektorja najboljši vzgojitelj v okraju. Tudi često menjavanje inšpektorjev škodi delu, ker traja precej časa, da se novi inšpektor temeljito seznani s problematiko terena. Predsedniki okrajnih združenj vzgojiteljev in okrajni inšpektorji za predšolsko vzgojo morajo biti v najtesnejših stikih, ker imajo skupni cilj, izboljšati kvaliteto dela.

Upravnica ustanove za predšolsko deco mora nuditi vsem vzgojiteljicam, zlasti pa mladim začetnicam, vso pomoč in oporo. Njen odnos do vzgojiteljic naj bi bil tak, da bi dajal vzpodbudo in podporo pri delu ter da bi se vsaka vzgojiteljica vedno neovirano zatekala k njej po pomoč. Študij za strokovni dvig, tako individualni kot potom skupnih diskusij, naj bi se sistematično vodil po ustanovah.

Važna naloga, ki stoji pred novim društvom, je zaščita članstva. Po mestih je delovni čas urejen, vzgojiteljice imajo vse šesturni delovni čas. Na podeželju, kjer je pomanjkanje vzgojnega kadra še občutno, delajo osem do deset ur dnevno. Marsikatera vzgojiteljica prav zaradi tega otopi in ne dela s takim elanom, kakor smo od nje pričakovali. Zdaj, ko je več vzgojnega kadra, se bo moglo pravilneje razmestiti kader.

Kakor je potreben počitek, tako je potrebna tudi zadostitev kulturnih potreb. V mestih in večjih industrijskih središčih imajo vzgojiteljice dovolj prilike, da tem potrebam zadoste. Težje je pa na vasi, zlasti v Prekmurju, kjer so vzgojiteljice oddaljene 20 do 30 km od središč. Tem vzgojiteljicam je treba privzgojiti ljubezen do knjige, usmerjati jih, da se bodo posvetile ljudsko-prosvetnemu delu na vasi. Igralske skupine, pevski zbori, sekcije za pionirje so področja, kjer naj bi se vzgojiteljica udejstvovala. Tudi predavanja s področja predšolske vzgoje bi lahko včasih imele na terenu. To naj bi ne bila kaka strokovna razprava, temveč v predavanju podani vzgojni problemi in njih rešitev v preprosti, ljudem razumljivi obliki. Tako bi se naše delo populariziralo.

Vzgojitelj ima isti položaj kot osnovnošolski učitelj. Tudi napreduje po isti lestvici kot učitelj. Napredovanja po službenih letih, kakor je znano, se v ničemer ne razlikujejo od napredovanj učiteljev. Razume se, da napredujejo le kvalificirane vzgojiteljice. Vzgojiteljice pripravnice pa prejemajo nižjo plačo kot učitelj-pripravnik zato, ker še niso opravile dopolnilnih izpitov. Zato naj vsaka vzgojiteljica-pripravnica čimpreje opravi vse dopolnilne in strokovni izpit. Premijski dodatek pripada tistim uslužbencem, ki delajo ob težjih pogojih, ali preko delovne obveznosti. Upravičenost premijskega dodatka naj ugotove okrajna združenja v sporazumu z okrajno prosvetno oblastjo.

Vzgojiteljici mora biti zagotovljen enomesečni letni dopust. Da bi bil ta dopust v mesecu juliju ali avgustu, zaenkrat še ni izvedljivo, uredilo se pa bo takrat, ko bodo vrtci brez hrane zaprti meseca julija in avgusta. Vzgojiteljice teh vrtcev bodo nadomeščale odsotne vzgojiteljice.

Težnja po večji strokovni izobrazbi, vsestranska razgledanost, pridobitev položaja v družbi, zavest socialističnega človeka, težnja po uveljavljanju, enotnost in borbenost, predvsem pa dosega kvalifikacije, to naj bo cilj vsake vzgojiteljice, združenje vzgojiteljev pa naj si vse to začrta tudi kot nalogo svojega dela.

Diskusija, volitve in sklepi

V diskusiji je predsednik RO SUP tov. Zorn povedal mnogo vzpodbudnih misli članom novega društva, navedel nove naloge, ki jih bo treba reševati. Najvažnejša je gotovo skrb za dvig kvalificiranosti kadra, torej pomoč pri strokovnem izpopolnjevanju, obenem pa zaščita članov, posebno v okrajih, kjer vzgojiteljice nimajo omejenega delovnega časa. Opozoril je tudi na sodelovanje z ostalimi prosvetnimi delavci na terenu, ki bodo društvom vselej v pomoč.

Tov. Dolančeva, kot zastopnik Sveta za kulturo in prosveto LRS, je opozorila na uvajanje novega finančnega sistema, ki povzroča upadanje števila otrok v vrtcih. Navedla je možnosti preusmeritve sedanjih vrtcev, za kar bi bilo treba zainteresirati podjetja in množične organizacije. Združenje naj bi bilo tudi v stikih z drugimi republikami, predvsem s Hrvatsko, od katere bi mogli mnogo dobrih izkušenj uveljaviti tudi v Sloveniji.

Delegati iz okrajev so navedli vrsto vprašanj, ki jih bo moralo Združenje reševati. Ne bo odveč razmisliti o sodelovanju med mlajšim in starejšim kadrom vzgojiteljic. Marsikje bo nujno izboljšati odnos do ocenjevanja dela vzgojiteljic, te so le redkokje med nagrajenimi, čeprav opravljajo svoje delo z veliko vestnostjo in čutom odgovornosti, tudi ne prejemajo premijskih dodatkov za prekomerno delo. Dopusti vzgojiteljic trajajo največ 1 mesec. Vzgojiteljicam so potrebni učbeniki za lastno izpopolnjevanje in učni pripomočki: pripovedke, pesmice, igre in razne igračke za delo z otroki. Vzgojiteljice bodo morale izmenjavati svoje izkušnje s hospitacijami, medsebojnimi obiski, potreben pa bo tudi stik z elementarkami osnovnih šol. Vzgojiteljice bodo morale tudi dopisovati v »Prosvetnega delavca«. Najtežji trenutni problem je seveda uveljavljanje novega finančnega sistema pri upravljanju vrtcev. Prav tu bo mogoče in potrebno zainteresirati čim širši krog ljubiteljev naših malih, da bodo skrbeli za materialno stran vrtcev, kar bo istočasno moralna opora vzgojiteljicam.

Razpravljali smo tudi o organizacijskih vprašanjih in zaključili, da bodo samostojna društva v okrajih: Celje-mesto in okolica, Jesenice in Radovljica, Idrija, Kamnik, Krško, Kranj, Ljutomer, Ljubljana-mesto in okolica, Maribor, Murska Sobota, Postojna, Ptuj, Radgona, Poljčane, Sežana, Slovenj Gradec, Tolmin, Trbovlje — to je 18 društev. Kjer še niso formirani odbori, bo to treba v najkrajšem času storiti. Vzgojiteljice okrajev, ki ne bodo imeli samostojnih društev, bodo vezane na najbližje društvo, delovale pa bi še v društvu učiteljev. Sestajanje bo marsikje otežkočeno, zato bo delo slonelo predvsem na individualnem študiju, potrebna pa bo pismena vez med Združenjem in društvi, pri čemer pa se moramo izogibati birokratizmu.

Po živahnem razgovoru so delegati razpravljali o predlogu za plenum Združenja, nato pa izvedli volitve.

V plenum so bile izvoljene:

Pirnat Marjanca, predsednik, Kerner Fani, tajnik, Skok Zora, blagajnik, Naglič Lojzka, Lanc Savica, Bernik Elza, Radinja Stojanka, Vovk Lojzka, Muler Kornelija, Ukmar Elica, Stanislav Vera, Semen Pija, Bertoncelj Elza kot člani plenuma.

Občni zbor Združenja je sprejel naslednje sklepe:

SKLEPI REPUBLIŠKEGA KONGRESA VZGOJITELJEV DNE 17. XII. 1951

1. Vzgoja socialističnega človeka zahteva od vzgojiteljic v predšolskih ustanovah stalno seznajanje z izsledki napredne znanosti, zato bomo organizirali študij in diskusijo o aktualnih problemih. To nam bo omogočilo uspešno borbo proti misticizmu in neznanstvenemu razlaganju prirodnih pojavov.

2. Strokovna kvalifikacija vzgojiteljic je po statistiki zelo nizka, zato bo Združenje skrbelo za dvig usposobljenosti, za opravljanje izpitov in študij strokovne literature.

3. Skrb za izboljšanje kvalitete dela bo ena najosnovnejših nalog Združenja.

4. Vloga in položaj vzgojiteljic še nista utrjena, zato bo Združenje vplivalo na članice, da s svojim delom dvignejo pomen položaja in da se uveljavijo kot člen v vzgoji naših najmlajših.

5. K dvigu zavesti članov bo pripomogla strokovna kvalifikacija, sodelovanje z organi ljudske oblasti in množičnimi organizacijami. Vzgojiteljice bomo poleg svojega neposrednega dela v ustanovi sodelovale v kulturno-prosvetnem delu, predvsem pa seznanjale starše z raznimi vzgojnimi problemi.

6. Poleg medsebojne pomoči na ideološko-strokovnem področju, pričakujemo od dobro kvalificiranih inšpektorjev predšolskih ustanov stalne opore, usmerjevanja in podpore v reševanju materialnih vprašanj naših članov.

7. Kjer koli so pogoji, bomo osnovali močno organizacijo, ki bo v tesnem stiku z ostalimi društvi prosvetnih delavcev, od katerih pričakujemo tudi pomoč.

8. Združenje vzgojiteljev bo utrjevalo stike z Združenji drugih republik, obenem pa bodo ustanove iskale stike tudi izven meja republike.

Poslani so bili pozdravi Centralni upravi Sindikata učiteljev in profesorjev, CK KPS in ministru tov. Borisu Ziherlu, predsedniku Sveta za prosveto in kulturo LRS.

Kako dolgo še?

Stara zahteva je že, da naj bo upravitelj ali ravnatelj na šoli pedagoški vodja. Istočasno mora seveda uravnavati vse delo, ki je v zvezi z materialnim oskrbovanjem šole. Rad bi se ustavil pri tem drugem delu, da bi pokazal, da je postalo skoraj nemogoče, da bi upravitelj bil tisto, kar mora biti. Prav zares ne mislim kritizirati obstoječih finančnih predpisov, pač pa se mi zdi, da je vendarle mogoče na kakšen način stvari poenostaviti.

Poglejmo si pot, ki je potrebna, da pride, recimo kreda iz trgovine do šole.

Najprej je seveda treba iti v trgovino, recimo v DZS. Tam bom kredo kupil, naprosil prodajalko, da mi jo spravi pod pult, da jo bom pač kasneje dvignil. Z blokom bom šel pred stekleno gajbico in naprosil tovarišico, da mi napiše predračun. To gre kar hitro in s predračunom — a brez krede — moram nazaj v pisarno. Hitro napišem ček, vknjižim prejeti predračun, na katerem potrdim, da je blago vpisano in prejeto. Sedaj pa v banko. Na »proračunu« ugotovijo pravilnost računa: ali imam sploh denar pri njih in koliko ga imam. Če ga je zadosti, da ček »pokrijem«, mi na ček naredijo kljukico. S tako okljukanim čekom obredem še nekaj okenc in pridem do blagajne, kjer mi dajo denar. Sedaj pa brž v Državno založbo k blagajni, ki mi potrdi predračun s »plačano« (predračun se je tako spremenil v račun). Stopim k prijazni prodajalki, pokažem račun in jo spomnim, da je nekaj mojega pod pultom. No, potem grem domov. Srečno sem kupil, srečno plačal, srečno prinesel in prav srečen sem se oddahnil.

Tik pred zaključkom leta pa se je v to krožno progo postavila še ena postaja, tako da je bila pot sledeča: trgovina — nakup, pisarna — ček, MLO — finance (kjer je bil račun s čekom v pretresu 24 ur), nato banka itd.

Saj ni, da bi še razlagal, saj upravitelji, ravnatelji in administratorji itak vedo za ta križev pot. Le to bi še dodal, kako smo dvigali januarske plače.

To je bila cela živčna vojna. Telefoni so peli po pisarnah, eden je drugega spraševal, kako misli narediti, da bo plača pravočasno prišla v roke tistih, ki so jo zaslužili. Prejšnje mesece smo napisali ček, pa je bilo v redu. Za januar pa že kar 3 čeke, 1 virmanski proračunski nalog, pa obrazec 111, pa obrazec št. 152. Za tehnično osebje seveda posebej ravno tako. Navodila so bila, kljub dolžini pa le preskromna. Nihče ni povedal, da je treba za nadomestilo za živilske karte v dinarjih poseben ček, ker spada ta zadeva pod »tok 1a«. Pa je bilo vračanja, prerivanja in prerekanja v banki toliko, kakor še ne. (Sicer pa je v banki vsak mesec že kar nekulturen direndaj). Plačilni seznami, čeki, obrazci in formularji, vsega toliko, da človek že ne ve, kaj in kam bi.

Dolgo me je peklilo in me še. Na marsikaki konferenci smo razpravljali o poenostavljanju finančnega poslovanja, pa smo menda preveč govorili in je postalo zato še bolj komplicirano.

Op.

Profesorjem tolminskega učiteljišča

»Glej ga, frkolina iz druge klopi! Danes je vendar prečital berilo tako, kot je treba. Pred štirimi meseci je prvič prestopil šolski prag, danes pa ima, razen črke F, že vso veliko tiskano abecedo v žepu. Priden si, veš!« Drobna glavica se počasi približa zakrpani srajčki, zaiskrijo se lepe, modre oči in drobna usteca poboža naiven, otroški smehljaj.

Tudi sam se nasmehnem. Ne le nasmehnem. Nasmejem se v srcu in srečen sem, da sem mu mogel dati del samega sebe. Premajhen je, da bi to razumel. Ko bo velik, se bo spomnil. Hvaležen bo v svojem srcu, čeprav tega ne bo nikoli povedal. Vem, take stvari ne govorimo radi, raje samo čutimo. Zavedam pa se dobro tudi tega, da me bo klel, če mu bom sedaj dajal skopo in sebično.

Ob teh mislih sem se, hote ali nehote spomnil tudi na tiste, ki so meni dajali del samega sebe. Obrazi nekdanjih tolminskih profesorjev so se mi v svetli vrsti pokazali pred očmi. Vprašal sem se, če so mi oni dajali sebično ali nesebično, če so izvrševali svojo dolžnost — dolžnost pedagoga s čutom odgovornosti pred lastno poštenostjo in človečanstvom.

»Taka je pač pot pedagoga«, je na nekem večernem seminarju dejal tov. Šavli: »Poezija našega dela je ravno v tem, da imamo za seboj množico mladih, v srcu predanih zagovornikov, seveda tudi ostrih sodnikov, ki ne poznajo malenkosti.« Iz te množice se oglašam tudi jaz, ki ste me vzgajali v sovrstnike.

Odkrit bom, povedal bom odgovor, ki sem ga pripravil na zgornje vprašanje.

Ko sem z dekretom v roki prvič stopal po blatni in strmi poti proti samotni vasi, mi je bilo tesno pri srcu. Zdelo se mi je, kot da sem začel dolgo pot na Kalvarijo. Počasi so se med mrke in težke misli priklicali spomini na besede mojih nekdanjih profesorjev. Tov. Kambič je ponovil Gregorčičeve besede: »Vedite, da življenje ni praznik!« Tov. Schneiger je tolikokrat dejal: »Učiteljski poklic je lep, a nič manj težak. Če ne ljubiš otrok in tega dela, se še danes poslovi od tod, ker sicer bo tvoje delo oreh brez jedra, tvoje življenje pa večni križev pot.«

Tov. Urbančič nam je med razlago nekoč dejal, da so težave bile in bodo: »Premaguj jih, ker pri tem se boš zavedel, da si za življenje sposoben, da življenje ni tako žalostna stvar, da ima v sebi mnogo mikavnega in kljub svoji tragiki tudi nekaj lepega. To lepoto pa si moraš poiskati sam!«

Iz poslovilnih besed tov. Klavore sem si tole zapisal: »Velikokrat nastopi v življenju trenutek, ko človek obstane, onemi in gleda, nato pa sprejme, se vda in čestokrat tudi vzljubi. Le s korajžo na delo in verujte, da se boste v življenju velikokrat radi spominjali prvih korakov v svet!«

V beležnici imam zapisane besede tov. Uršiča: »Delaj, toda delaj razumno in misli na konec!«

Tov. Pivnik nam je v vseh urah tako vneto vcepljal patriotizem: »Vi, mladi učitelji, ponesite slovensko besedo, slovensko pesem in kulturo v poslednjo slovensko vas! Delajte neutrudno, pokažite, da smo Slovenci narod borcev — junakov!«

Koliko podobnih in različnih izrekov imam v beležnici! Koliko pa jih je bilo izrečenih a nezapisanih!

Lepo in krepko popotnico ste nam dali v življenje. Hvala vam. Nič več ne hodim po Kalvariji. V delu in težavah, v uspehih in presenečenjih sem našel tiho, nikoli doslej zasluteno srečo.

Vsak dan spoznavam, koliko zahtevajo od mene. Jaz pa sem v marsičem še revež. Kako naj jim dam, če sem sam praznih rok?

Tudi o tem ste nam govorili: »Dajemo vam opaž, vi pa zidajte, polagajte počasi opeko za opeko!« Prav ste imeli. Kje je zapisano, da mora profesor preliti v nas to, kar je v življenju s težko muko dosegel? Saj smo tudi mi ljudje, saj imamo tudi mi v sebi moč in program, da sledimo vaši poti, poti, po kateri ste iskali svoj obraz in notranjo usmerjenost, svoje duhovno bogastvo in lepoto.

Storili ste svojo dolžnost, saj ste nam to pot pokazali, še več, pokazali ste nam tudi, kako naj hodimo v življenje in kako naj druge uvajamo vanj. Polagali ste v nas in nas učili polagati v druge vse tiste osnove, ki so dragocene kali novega človeka, sposobnega preobraziti svet in življenje.

Nekdanji učiteljiščnik

Osnutek zakona o osemletnem obveznem šolanju

V današnji številki »Prosvetnega delavca« objavljamo dva zakonska osnutka o šolanju: Osnutek zakona o osemletnem šolanju in osnutek zakona v višjih gimnazijah. Ker bo končna razprava o obeh osnutkih že v drugi polovici februarja, naj društva, skupine, strokovni in pedagoški aktivi, kakor tudi uprave šol in posamezni prosvetni delavci organizirajo razprave k obema osnutkoma in naj svoje pripombe k obema osnutkoma pošljejo Svetu za prosveto in kulturo LRS — Ljubljana, Kongresni trg, najpozneje do 8. II. 1952.

V današnji številki objavljamo oba osnutka, čeprav ju komisija še ni koordinirala, da bi moglo naše učiteljstvo še pravočasno in dovolj temeljito povedati svoje misli in želje.

Kako važni so zakoni o osnovnem šolanju, vidimo že po tem, kako dolgo se pripravljajo in kako velik kulturni in politični pomen jim prisojajo v posameznih državah. V letu 1950 so bile ponovne vladne krize v Franciji prav zaradi zakona o šolstvu.

Prvi zakon o obveznem šolanju za slovensko ozemlje je izšel pred stooseminsedemdesetimi leti, dvanajst let pozneje je izdal cesar Jožef II. še bolj določene zakonske odredbe o obveznem šolanju in vzdrževanju šol. Z razlastitvijo samostanskih posestev je postavil tudi materialne osnove za vzdrževanje šol. Ker pa je vzel cerkvi nadzorstvo nad šolstvom in fevdalno gospodo pritegnil k plačevanju prispevkov za vzdrževanje šol, so po njegovi smrti reakcionarni krogi zatrli vse, kar so mogli, da se ne bi širila prosveta med ljudstvom.

Doba reakcije je trajala do zloma Bachovega absolutizma in za tedanjo dobo res napreden zakon o obveznem šolanju je bil sprejet leta 1869.

Določal je, da ima država nadzorstvo nad šolami, posamezne dežele pa urejajo šolstvo po svojih potrebah v okviru splošnega državnega zakona. Katoliška cerkev se je borila proti temu zakonu in ni poslala svojih zastopnikov ne v deželne, ne v okrajne in tudi ne v krajevne šolske svete.

Ko je v osemdesetih letih prišla reakcija na oblast, je dobila cerkev svoje zastopnike v vseh stopnjah šolske uprave.

Njeno pest so čutili posebno učitelji na Kranjskem, kjer so se delile draginjske doklade po priporočilih reakcionarnih zastopnikov v prosvetni upravi.

Po prvi svetovni vojni so v stari Jugoslaviji leta 1919 razširili na vso državo tisti del zakona o osnovnih šolah bivše kraljevine Srbije, ki se je nanašal na učiteljske pravice; v glavnem pa je v Sloveniji ostal v veljavi stari avstrijski zakon do leta 1929, ko je izšel Zakon o osnovnih šolah. Izšel je v dobi diktature in vseboval tudi vse značilnosti te dobe. Enajst let je trajalo v stari Jugoslaviji, da je sploh prišlo do zakona o osnovnih šolah.

Po več kakor enoletnih pripravah smo v svobodni Sloveniji pripravili osnutek zakona o osemletnem šolanju. V Ljudski republiki Hrvatski so že sprejeli zakon o ljudskih šolah. Težnja je, da bi tudi v Sloveniji imeli kmalu trden okvir za široko in obvezno ljudsko izobrazbo, ki bi ustrezala dobi graditve socializma v naši državi.

Temeljne določbe o obveznem šolanju imata že zvezna in republiška Ustava. Tam so določbe, da je osnovno šolanje obvezno in brezplačno ter da je cerkev ločena od države.

Leta 1946 je bilo uvedeno sedemletno obvezno šolanje.

S šolskim letom 1950/51 smo prešli na osemletno šolanje in s šolskim letom 1952/53 bo moral že vsak otrok, ki je šoloobvezen, obiskovati redno šolo osem let.

Osnutek zakona o osemletnem šolanju obsega vse vrste šol, ki sprejemajo mladino v starosti šolske obveznosti.

Trajanje šolske obveznosti v posameznih državah nam kaže v glavnem splošno višino izobrazbe, ki jo ima ljudstvo v teh državah; seveda obstajajo še drugi činitelji, ki določajo splošno kulturno raven nekega naroda.

V okviru osemletnega šolanja obiskuje otrok praviloma štiri razrede osnovne šole in štiri razrede nižje gimnazije. V krajih, kjer ni nižje gimnazije, bodo osemletne šole, ki bodo imele razen štirih razredov osnovne šole še peti, šesti, sedmi in osmi razred. To so po večini šole, na katerih poučuje eden, dva, trije ali štirje učitelji vseh osem razredov, to so eno-, dvo-, trooddelčne šole v hribovitih krajih, kjer ni mogoče ustanavljati gimnazij. Težnja pa je, da se mreža nižjih gimnazij tako zgosti, da bo zajela vse učence od četrtega razreda osnovne šole dalje. Tudi posebne šole sprejemajo šoloobvezno mladino.

Važno je vprašanje, kdaj naj začne otrok obiskovati šolo in do katerega leta je dolžan hoditi v šolo. Po dosedanjih zakonih je bil otrok dolžan hoditi v šolo do štirinajstega leta.

Naš predlog zakona vsebuje nove določbe, ki močno posegajo v gospodarsko in družbeno življenje.

Ker je zvišana starostna meja šolske obveznosti, je treba tej višji zahtevi o obisku dati tudi pouku širšo vsebino, ki naj bi bila zajeta po učnem načrtu za nižje gimnazije. Ali je sedanji učni načrt za nižje gimnazije najprimernejši za šoloobvezno mladino, ne bomo sedaj razpravljali; zakon naj določi le splošen okvir šolanja in glavne učne in vzgojne smotre, podrobno vsebino učnega in vzgojnega dela pa naj pozneje določi prosvetna oblast.

Posebno težka je določitev vseh organizacijskih oblik niže organiziranih šol, ki bodo zajele mladino vseh osnovnih - obveznih šolskih let. Do sedaj smo zajeli v nižje gimnazije že nad 77 % mladine, ki je dovršila osnovno šolo in je še šoloobvezna, tako da odpade na višje razrede niže organiziranih šol samo še približno 23 % otrok.

Važna vprašanja za nadaljnji razvoj šolstva so naslednja:

a) materialna, ki zadevajo zidanje in vzdrževanje šolskih poslopij ter kritje rednih izdatkov za šolsko delo in učno osebje;

b) vprašnje učencev, vpisa, trajanja šolske obveznosti, kontrole obiska, kazni za nereden obisk;

c) vprašanja učnega osebja, dolžnosti, pravice, izobrazba, stalnost v službi in v službenem kraju, razpis službenih mest itd.;

č) šolska uprava, upraviteljeve dolžnosti in pravice; šolsko nadzorstvo; naloge šolskih nadzornikov;

d) izvršni organi ljudske oblasti v prosvetni upravi in njih dolžnosti do osemletnega šolanja; krajevni šolski sveti; okrajni sveti za prosveto in kulturo, republiški svet za prosveto in kulturo;

e) pouk in vzgoja; učni in vzgojni smoter, učni predmeti in razdelitev učnih ur na predmete, učni načrti, učne knjige, učila itd.

Prav bi bilo, da bi se vsak učitelj poglobil v študij osnutka in po svojih sposobnostih prispeval v debati s svojimi predlogi. To je težko in odgovorno delo, ki ga je treba prijeti z vso resnostjo, ker postavljamo s tem zakonom široke temelje bodoči splošni ljudski izobrazbi in s tem naši kulturi.

Tudi učiteljstvo bo moralo točno opredeliti svoje pravice in dolžnosti, toda misliti je treba pri tem na splošni zakon o državnih uslužbencih, ki ga zakon o osemletnem šolanju ne more izpreminjati in so tam pravice učiteljev zavarovane tako kakor za vse druge uslužbence.

I. poglavje

Splošne določbe

1. člen

Vse šole, ki spadajo v okvir osemletnega obveznega šolanja, so državni zavodi in služijo ljudstvu s tem, da mu dajejo tako izobrazbo, ki usposablja vsakega državljana socialistične države, da v polni meri realizira dolžnosti in pravice, zajamčene mu z Ustavo.

2. člen

Da bodo mogle šole, ki spadajo v okvir osemletnega obveznega šolanja, opravljati to svojo družbeno nalogo, morajo imeti naslednje značilnosti:

1. šolanje je obvezno;
2. pouk je brezplačen;
3. izobrazba je osnovna, splošna in temelji na filozofskem materializmu (druga varianta: in gradi temelje znanstvenemu nazoru);
4. učni jezik je materinščina.

3. člen

Šole, ki spadajo v okvir osemletnega obveznega šolanja, morajo s svojim splošno-izobraževalnim in vzgojnim delom oblikovati svoje učence v aktivne državljane, ki bodo sposobni za nadaljnje splošno ali strokovno izobraževanje, za samoizobraževanje in tudi za poklicno delo, ki ga bodo upravljali z razgledanostjo in poglobljenostjo kulturnega človeka ter s težnjo prispevati k napredku naše socialistične skupnosti.

Splošno izobraževalno in vzgojno delo opravljajo šole osemletnega obveznega šolanja predvsem s poukom.

Pouk se mora ravnati po naslednjih važnejših zahtevah:

1. Vsebina pouka mora biti resnična (druga varianta: se mora ne glede na obseg in globino ujemati z znanstvenimi dognanji) in povezana s prakso, da se bodo učenci ob spoznavanju stvarnosti razvijali v svobodne in samozavestne ljudi, ki bodo znali stvarnost spreminjati.

2. Pouk mora biti vzgojen, da bo oblikoval dobre člane socialistične skupnosti in borce za napredek človeštva.

3. Pouk mora posredovati učno snov učencem tako, da jim bo dojemljiva; s tem jim omogoča razumevanje snovi in jim razvija kritičnost.

4. Pouk mora ob učiteljevi vodilni vlogi razvojni stopnji ustrezajoče učence obremenjevati ter tako omogočati njihovo aktivnost; s tem jim razvija delavnost, ustvarjalnost in delovni optimizem.

Vse delo šole izven pouka se mora skladati z navedenimi zahtevami in njihovimi smotri.

Šole, ki spadajo v okvir osemletnega obveznega šolanja in ki izpolnjujejo (ustrezajo) vse gornje zahteve, so v svojem območju nosilci socialistične kulture.

II. poglavje

Šolska obveznost in tipi šol

4. člen

Osemletno obvezno šolanje obsega:

1. štiriletno osnovno šolo in nižjo gimnazijo ali

2. osemletno osnovno šolo, ki se odpre v krajih, kjer ni mogoče, da bi se učenci po dovršeni štiriletni osnovni šoli vključili v nižjo gimnazijo ali

3. posebne vzgojne zavode, ki skrbe za občo izobrazbo čutno defektnih in umsko zaostalih otrok, ter tistih, ki se zaradi invalidnosti ali vzgojne zanemarjenosti ne morejo vzgajati z drugimi otroki.

5. člen

Štiriletna osnovna šola ima štiri razrede (I., II., III. in IV. razred).

Učenci, ki uspešno dovrše štiriletno osnovno šolo, vstopijo v nižjo gimnazijo, ki je štiriletna in ima štiri razrede (I., II., III. in IV. razred).

Osemletna osnovna šola obsega štiri nižje in štiri višje razrede.

Učenci, ki so končali štiriletno osnovno šolo, lahko izpolnijo svojo šolsko obveznost tudi v prvih štirih razredih klasičnih gimnazij.

6. člen

Šolska obveznost prične za vsakega otroka s 1. septembrom tistega koledarskega leta, v katerem izpolni sedmo leto starosti in traja osem let. V primerih, navedenih v členu 17, more trajati šolska obveznost največ do dovršenega 16. leta starosti.

7. člen

Otrok, ki ni zadostil zahtevi osemletnega obveznega šolanja, ne more vstopiti v delovno razmerje niti v uk.

III. poglavje

Pouk

8. člen

Svet za prosveto in kulturo VLRS predpiše na osnovi občih navodil Sveta za prosveto in kulturo VFLRJ za vsako vrsto šol v okviru osemletnega obveznega šolanja učni načrt in predmetnik. Učne knjige in učila odobrava Svet za prosveto in kulturo VFLRJ.

Predmeti morajo biti tako razporejeni, da bo v posameznih razredih najmanjše možno število predmetov in da bo razporeditev ustrezala didaktičnim načelom.

9. člen

Na šolah osemletnega obveznega šolanja se poučujejo naslednji predmeti:

1. na štiriletnih osnovnih šolah se poučuje: slovenski jezik, zgodovina, zemljepis, prirodopis, računstvo z geometrijo, risanje, pisanje, ročno delo, petje in telovadba. V prvih dveh razredih osnovne šole povezujemo slovenski jezik, zgodovino, zemljepis in prirodopis v predmet stvarni pouk;

2. na nižjih gimnazijah se poučuje: slovenski jezik, hrvatski ali srbski jezik, tuj jezik, zgodovina, zemljepis, prirodopis, računstvo z geometrijo, fizika, kemija, risanje, petje, ročno delo in telovadba;

3. v višjih razredih osemletnih osnovnih šol se poučujejo isti predmeti kot v nižjih gimnazijah, razen tujega jezika, po posebnem učnem načrtu;

4. iz višjih razredov osemletne osnovne šole je mogoče prestopiti v ustrezajoči razred nižje gimnazije, če učenci izpolnijo pogoje, ki jih predpiše Svet za prosveto in kulturo VLRS.

Število učnih ur znaša: v 1. in 2. razredu osnovnih šol največ 20 učnih ur tedensko; v 3. in 4. razredu pa največ 25 ur tedensko. V višjih razredih osemletnih osnovnih šol in v vseh razredih nižjih gimnazij traja pouk največ 30 učnih ur tedensko.

10. člen

V nobenem razredu štiriletnih in osemletnih osnovnih šol ter nižjih gimnazij ne sme biti več ko 45 učencev. Kjer je število učencev v enem razredu večje, se razred deli na vzporednice.

Če je v posameznih razredih štiriletnih in osemletnih osnovnih šol izpod 20 učencev, se dva ali več takih razredov druži v en oddelek, toda tako, da število učencev v oddelku ni večje od 45.

Če je v prvem oziroma v drugem razredu nižjih gimnazij izpod 20 učencev, ali v tretjem oziroma četrtem razredu izpod 15 učencev, se tak razred načeloma ukine, učenci pa se všolajo na drugo nižjo gimnazijo v istem mestu ali istem okraju ali v osemletno osnovno šolo. Če je to najnižje število učencev v razredu začasno ali če tako zahtevajo posebne terenske razmere, se razred ne ukine. Odločbo o tem izda SPK OLO.

11. člen

Štiriletne osnovne šole, osemletne osnovne šole in nižje gimnazije so načeloma mešani zavodi.

12. člen

Na štiriletnih in osemletnih osnovnih šolah poučuje vsak učitelj en razred oziroma en oddelek, če so razredi združeni v oddelke. Na nižjih gimnazijah je predmetni pouk.

13. člen

Vsaka štiriletna in osemletna osnovna šola in nižja gimnazija mora imeti zbirko potrebnih učil, knjižnico za učence in knjižnico za učno osebje.

Vsaka podeželska štiriletna in osemletna osnovna šola ter nižja gimnazija, po možnosti pa tudi te šole v mestih in industrijskih krajih, mora imeti šolski vrt, ki služi za učne namene.

14. člen

Šolsko leto traja od 1. septembra do 31. avgusta naslednjega koledarskega leta. Deli se v dve polletji. Med šolskim letom imajo učenci 15-dnevni zimski in 2-mesečni letni odmor.

IV. poglavje

Učenci

15. člen

Šolska obveznost prične za vsakega otroka s 1. septembrom tistega koledarskega leta, v katerem otrok izpolni sedmo leto starosti in traja osem let.

Izjemoma se more vpisati v prvi razred osnovne šole otrok, ki dopolni do konca januarja naslednjega koledarskega leta sedmo leto starosti, ako je telesno in duševno dovolj razvit in če je v razredu dovolj prostora, ne da bi se zaradi tega zvišalo število razredov (oddelkov).

16. člen

Vpis učencev izvrši šolski upravitelj na osnovi spiska šoloobveznih otrok, ki mu ga mora dostaviti za dotični šolski okoliš pristojni matični urad.

Vse otroke, ki se na novo vpišejo v šolo, mora pregledati šolski zdravnik.

Vpis in zdravniški pregled mora biti izvršen do 1. maja vsakega leta. Pravilnik o vpisu in pregledu šoloobveznih otrok izda SPK VLRS v sporazumu s Svetom za ljudsko zdravstvo in socialno skrbstvo.

17. člen

Na temelju zdravniškega pregleda morejo biti začasno ali trajno oproščeni obiska šole otroci:

a) ki zaradi telesne nerazvitosti, invalidnosti, čutne defektnosti ali umske zaostalosti ne morejo hoditi v šolo, niti ne morejo uspešno slediti pouku. Ti otroci se vpišejo in vzgajajo v posebnih zavodih, predvidenih v členu 4;

b) ki so akutno bolni.

Upravitelj vodi seznam vseh šoloobveznih in seznam vseh šoloobiskujočih otrok.

18. člen

Vsi šoloobvezni otroci morajo redno hoditi v šolo. Za izostajanje od pouka so odgovorni starši in skrbniki.

Izostanek od pouka se more praviloma opravičiti le v teh primerih:

a) otrokova bolezen,

b) smrt rodbinskega člana,

c) elementarne nezgode, ki ovirajo pot v šolo in ogrožajo zdravje otrok (nevihte, poplave, snežni meteži, zameti itd.),

č) po odredbi zdravstvenega osebja v primeru nalezljive bolezni.

19. člen

Razredni učitelj mora voditi točno evidenco izostankov učencev od pouka, ugotavljati upravičenost in neupravičenost izostankov ter poročati o neopravičenih izostankih upravitelju (ravnatelju) šole.

Vsakega prvega in petnajstega dneva v mesecu dostavi upravitelj (ravnatelj) krajevnemu šolskemu odboru (Svetu za prosveto in kulturo pri občinskem ljudskem odboru) poročilo o neupravičenih izostankih. Ta pozove starše oziroma skrbnike na zaslišanje. V neopravičenih primerih izreče kazen.

Kazni so:

a) opomin,

b) ukor,

c) denarna kazen do 6000 din, ki se v primeru neizterljivosti spremeni v zaporno kazen do 30 dni.

20. člen

Učenci se ocenjujejo iz vsakega učnega predmeta in iz vedenja. Izkaze o uspehu in vedenju dobe ob sklepu vsakega šolskega polletja.

Ocene za učne uspehe so:

odlično (5), prav dobro (4), dobro (3), zadostno (2), nezadostno (1); zadnja ocena je negativna.

Ocene iz vedenja so:

odlično (5), prav dobro (4), dobro (3), zadovoljivo (2), neprimerno (1).

21. člen

V štiriletni in osemletni osnovni šoli ocenjuje učni uspeh učencev razredni učitelj; ocene iz vedenja daje razredni učitelj, v posebnih primerih pa učiteljski zbor.

Na nižjih gimnazijah in na tistih osemletnih osnovnih šolah, kjer poučuje v razredu več učnih oseb, ocenjuje vsak predmet predmetni učitelj.

V primeru nepravilnega ocenjevanja rešuje nastale pritožbe učiteljski zbor.

22. člen

Za vzdrževanje discipline na šolah osemletnega obveznega šolanja izda SPK LRS poseben pravilnik o učenju in vedenju učencev.

23. člen

Učenec prestopi v višji razred, ako pokaže v vseh učnih predmetih vsaj zadosten uspeh. Ako ima učenec nižje gimnazije ali višjih razredov osemletne osnovne šole ob koncu šolskega leta nezadostno oceno iz enega ali iz dveh predmetov, more v jesenskem roku opravljati popravni izpit iz teh predmetov, Ako izpita ne opravi, mora ponavljati razred.

24. člen

Učenci štiriletnih in osemletnih šol ter nižjih gimnazij, ki zaradi bolezni ali drugih utemeljenih razlogov niso mogli obiskovati vpisanega razreda, smejo opravljati v junijskem ali septembrskem roku izpit. Ako izpita ne opravijo, morajo ponavljati razred.

25. člen

Šoloobvezni otroci, ki zaradi velike oddaljenosti od šole ali zaradi bolezni ne morejo obiskovati šole, smejo opravljati izpite za posamezne ali več razredov osnovne šole.

Opravljanje teh izpitov dovoljuje SPK OLO. Izpraševalec takega učenca ne more biti oseba, ki je učenca pripravljala za izpit.

Po uspešno opravljenem izpitu dobi učenec spričevalo za ustrezni razred štiriletne oziroma osemletne osnovne šole.

26. člen

Učenci, ki dovrše šolsko obveznost s četrtim razredom nižje gimnazije ali z osmim razredom osemletne šole, dobe spričevalo o izpolnjeni šolski obveznosti.

Učenci, ki ne dovrše vseh štirih razredov nižje gimnazije ali vseh osem razredov osemletne osnovne šole, ker so poprej dopolnili osem let obveznega šolanja, dobe odpustnico.

Obliko spričeval za vse šole osemletnega obveznega šolanja predpiše SPK VLRS.

Učenec, ki je obiskoval osem let zavod osemletnega obveznega šolanja, se črta iz seznama šoloobveznih otrok.

27. člen

Med osemletnim obveznim šolanjem se učenec črta iz seznama šoloobveznih otrok matične šole, ako se preseli v drug šolski okoliš.

Upravitelj (ravnatelj) matične šole mora o preselitvi obvestiti upravitelja šole tistega okoliša, kamor se je učenec preselil.

V. poglavje

Učno osebje

28. člen

Na štiriletnih in osemletnih osnovnih šolah poučujejo učitelji in učitelji-pripravniki, na nižjih gimnazijah pa profesorji in predmetni učitelji ter pripravniki za te poklice.

Če na teh šolah primanjkuje učnega osebja, smejo na njih poučevati honorani predavatelji z ustrezno kvalifikacijo.

29. člen

Učitelji, predmetni učitelji, profesorji in pripravniki za te poklice so državni uslužbenci in imajo vse pravice in dolžnosti, ki jih določa zakon o državnih uslužbencih.

30. člen

Razen dolžnosti in pravic, ki jih ima vsak državni uslužbenec, ima učno osebje še naslednje:

1. Izobraževati in vzgajati mora učence v smislu prvega in tretjega člena tega zakona in se pri tem ravnati po predpisanih predmetnikih,

učnih načrtih in učnih knjigah; ima pa pravico svobodno izbirati učne postopke, ki vodijo do splošno izobraževalnih in vzgojnih smotrov osemletnega obveznega šolanja.

Zaradi uresničevanja teh smotrov se mora učno osebje vsake šole zavesto povezovati v pedagoški kolektiv.

Učno osebje mora izpolnjevati učno obveznost, ki jo določa SPK LRS; da bi šolsko delo ostalo neprekinjeno, mora izostanke od pouka javljati šolskemu vodstvu pravočasno; odsotne učne moči mora po razporedu šolskega vodstva nadomeščati.

Učno osebje mora sodelovati na vseh konferencah učiteljskega zbora.

Učno osebje mora v redu voditi vse predpisane uradne knjige.

2. Učno osebje je kot pedagoško kvalificiran kader odgovorno za pravilnost vzgoje v šoli in izven nje ter mora zaradi tega sodelovati s starši ter z vsemi, ki so odgovorni za pravilno vzgojo naše mladine; izkušnje tega sodelovanja mora izvrednotiti pri šolskem delu.

3. Učno osebje se mora v skladu s svojimi sposobnostmi udejstvovati izven šole povsod tam, kjer more mladino in odrasle izobraževati in vzgajati.

Nihče ne more učnega osebja siliti, da bi opravljalo kakršno koli delo izven šole, ki ni v zvezi z njegovim poklicem in njegovo družbeno vlogo.

4. Učno osebje se mora vesti v šoli in izven nje tako, da bo vzgled mladini in odraslim.

Učno osebje ima pravico do vseh moralnih in materialnih dobrin, ki dajejo njegovemu življenju, njegovi osebi in zlasti njegovemu delu ugled in ki so pogoj za uspešnost njegovega izobraževalnega ter vzgojnega dela.

VI. poglavje

Uprava in nadzorstvo

31. člen

Splošno vodstvo in nadzorstvo nad vsemi šolami osemletnega obveznega šolanja v republiki izvršuje Svet za prosveto in kulturo LRS s tem, da:

1. načelno vodi in usmerja učno in vzgojno delo na vseh šolah osemletnega obveznega šolanja; ureja mrežo teh šol v republiki in končno odloča o ustanavljanju in ukinjanju šol;

2. vodi personalno politiko v republiškem merilu in pregled vsega učnega kadra;

3. odobrava gradbene programe in daje soglasje za novogradnje, dozidave in prezidave šolskih poslopij;

4. izdaja splošne določbe o uslužbenskih razmerjih;

5. razveljavlja sklepe nižjih organov, če niso v skladu z obstoječimi zakonskimi predpisi;

6. predpisuje učne načrte, predmetnike in učila ter odobrava učne knjige;

7. pregleduje po svojih strokovnih inšpektorjih šole, ugotavlja stanje pouka in vzgoje na njih in v tej zvezi svetuje in izdaja primerne ukrepe;

8. usmerja delo za poglabljanje izobrazbe pedagoškega kadra.

32. člen

Neposredno nadzorstvo nad šolami osemletnega obveznega šolanja v okraju izvršuje Svet za prosveto in kulturo pri OLO, ki ga izvoli okrajni ljudski odbor na svojem zasedanju.

33. člen

Za upravo in nadzorstvo šol osemletnega obveznega šolanja ima SPK OLO naslednje organe:

1. Odbor za šolstvo, s katerim sodeluje odbor za finančna in materialna vprašanja.

2. Sekretarja SPK OLO, ki je vodilni uslužbenec.

3. Okrajne šolske inšpektorje.

34. člen

S področja šol osemletnega obveznega šolanja opravlja SPK OLO zlasti tele naloge:

1. Vodi in usmerja učno in vzgojno delo na šolah v okraju, pri čemer se opira na sodelovanje ljudskih množic. Skrbi za pravilni razvoj mreže šol, razmejuje šolske okoliše po predhodni odobritvi SPK LRS predlaga OLO ustanovitev ali ukinitev šol.

2. Sestavlja proračun za potrebe šolstva v okraju in vodi evidenco nad šolskimi proračuni občin ter skrbi, da se odobreni krediti smotrno izrabljajo za potrebe šolstva.

3. Skrbi za zidanje novih šol v okraju ter za razširjenje in obnavljanje obstoječih šolskih poslopij.

4. Skrbi po svojih organih za redni nadzor šol in za ocenjevanje učiteljskega osebja.

5. Premešča po službeni potrebi učno osebje v okraju, ga s pristankom SPK LRS odpušča in kaznuje v skladu z zakonom o državnih uslužbencih ter postavlja upravitelje in ravnatelje šol.

6. Izdaja odločbe o napredovanju in nagrajevanju učnega osebja in daje dopuste v skladu z zakonskimi predpisi.

7. Rešuje pritožbe proti odločbam občin v šolskih zadevah, kakor tudi pritožbe učiteljev, profesorjev in staršev učencev proti upraviteljem in ravnateljem.

35. člen

Okrajni šolski inšpektor je strokovni organ za šolstvo pri SPK OLO.

Postavlja ga OLO na predlog SPK OLO po predhodnem zaslišanju okrajnega društva učiteljev oziroma okrajnega društva profesorjev ter v soglasju s SPK LRS.

36. člen

Okrajni šolski inšpektor vrši zlasti sledeče naloge:

1. Obišče najmanj dvakrat v šolskem letu vse šole v okraju, pregleda učno in vzgojno delo, pomaga odstranjevati vse, kar ovira uspešno šolsko delo, prvenstveno pa pospešuje strokovno in metodično pravilnost pouka. V skladu z veljavnimi zakonskimi predpisi ukrepa takoj v vseh primerih, ki zahtevajo naglo odločitev.

2. Daje učnemu osebju v okraju ustna in pismena pedagoška in metodična navodila in nasvete za uspešno učno in vzgojno delo.

3. Skrbi za izpopolnjevanje splošne in strokovne izobrazbe učnega osebja v okraju.

4. Pregleduje uradno poslovanje upraviteljev in ravnateljev, razrednikov, knjižničarjev in varuhov učnih zbirk.

5. Daje ocenjevalnim komisijam mnenje za ocene učnega osebja upraviteljev in ravnateljev.

6. Svetu za prosveto in kulturo OLO predlaga:

a) premestitve, namestitve in odpuste učnega osebja;

b) napredovanje, nagrajevanje in kaznovanje učnega osebja in nagrajevanje šol v okraju;

c) ustanavljanje novih razredov in oddelkov ter njihovo ukinjanje;

č) ustanavljanje in ukinjanje pomožnih oddelkov in pomožnih razredov.

7. SPK OLO poroča o pregledu šol in o vseh važnejših šolskih vprašanjih v okraju.

8. Skrbi, da se na šolah izvaja odobreni učni načrt po predpisanem predmetniku in da se uporabljajo odobrene učne knjige ter učila.

9. Ugotavlja, če se izvajajo zdravstveni predpisi glede učencev in učnega osebja.

37. člen

Vasi, ki so všolane v isto šolo, tvorijo en šolski okoliš. Načelno naj se meje šolskih okolišev štiriletnih in osemletnih osnovnih šol pokrivajo z mejami občin; lahko pa je v eni občini več šolskih okolišev. Šolski okoliši nižjih gimnazij lahko zajemajo več občin.

Pri razdelitvi vasi na šolske okoliše je treba upoštevati oddaljenost teh vasi od šol, terenske razmere in gospodarsko usmerjenost vasi.

1. var.: Vsaka šola ima svoj krajevni šolski svet. Krajevni šolski svet sestavlja 5—9 članov, katere izvolijo polnoletni državljani s področja šolskega okoliša. Krajevni šolski svet se voli za dobo treh let. Predsednika in blagajnika krajevnega šolskega sveta izvolijo člani izmed sebe, tajnik pa je vsakokrat šolski upravitelj.

2. var.: Vsaka občina ima svet za prosveto in kulturo pri občinskem ljudskem odboru. Izvoli ga občinski ljudski odbor. Strokovni organ občinskega sveta za prosveto in kulturo za vsa šolska vprašanja je tisti izmed upraviteljev ali ravnateljev šol na področju občine, katerega za to izvoli občinski ljudski odbor.

38. člen

Naloge krajevnega šolskega sveta (Naloge občinskega sveta za prosveto in kulturo) na področju šol osemletnega obveznega šolanja so:

1. Skrbi za materialno oskrbovanje šol (inventar, učila, kurivo, šolski vrt in druge šolske potrebščine).

2. Skrbi za novogradnje, adaptacije in vzdrževanje šolskih poslopij.

3. Skrbi za brezplačna stanovanja in za kurivo učiteljstva na vasi.

4. Skrbi za sestavo šolskega proračuna, ki je sestavni del občinskega proračuna. Proračun nižjih gimnazij in šol, kjer so všolani učenci iz več občin, se razdeli na prizadete občine sorazmerno številu prebivalstva všolanih vasi in krajev ter davčni moči občin.

5. Skrbi za pravilno uporabo sredstev, določenih s proračunom za poedine šole.

6. Nastavlja pomožno tehnično osebje na svojih šolah in ga plačuje.

7. Skrbi za ustanavljanje in vzdrževanje šolarskih in učiteljskih knjižnic.

8. Skrbi, da vsi šoloobvezni otroci redno posečajo pouk in izreka kazni zaradi neopravičenih izostankov.

9. Skrbi, da so vsi šoloobvezni otroci vpisani v šolo.

10. Skrbi za vzgojno pomoč zanemarjeni in vzgojno ogroženi mladini.

11. Sodeluje pri roditeljskih svetih.

39. člen

Vsaka samostojna štiriletna in osemletna osnovna šola ima svojega upravitelja, nižja gimnazija pa ravnatelja.

Za upravitelja, odnosno ravnatelja postavi SPK OLO učno osebo, ki ima ustrezno kvalifikacijo in se odlikuje po svojem pedagoškem delu. Na šolah, ki imajo manj kot 10 članov učiteljskega zbora, postavi upravitelja oziroma ravnatelja SPK OLO neposredno, na šolah z več kot 10 člani učiteljskega zbora pa postavi SPK OLO za upravitelja oziroma ravnatelja enega izmed treh kandidatov, katere mu predlaga učiteljski zbor in če s tem soglašajo kandidati.

V odsotnosti upravitelja ali ravnatelja ga zastopa njegov namestnik, katerega izvoli učiteljski zbor.

Na štiriletnih in osemletnih osnovnih šolah, ki imajo več kot 12 oddelkov, je upravitelj oproščen rednega pouka.

SPK LRS določi, na katerih šolah se lahko namesti šolski tajnik in predpiše njegove dolžnosti.

40. člen

Naloge upravitelja oziroma ravnatelja so:

1. vodi učiteljski zbor šole, pregleduje razredno delo in daje učiteljstvu pedagoško pomoč za uspešno šolsko delo;

2. izvršuje zakonske in druge predpise državnih organov ter sklepe učiteljskega zbora;

3. seznanja učiteljski zbor z zakoni, uredbami in pravilniki ter navodili pristojnih organov in nadzira njihovo izvrševanje;

4. vodi sam ali s pomočjo tajnika šolsko pisarno, daje poročila in hrani šolski pečat;

5. izvršuje pravočasno vpis učencev v šole in skrbi skupno s šolskim svetom, da učenci redno obiskujejo šolo;

6. skrbi za šolsko poslopje ter je odgovoren za red in snago v njem, za zunanjo in notranjo ureditev šole in neposredno šolsko okolico;

7. skrbi za pravilno izvajanje šolskega proračuna;

8. sklicuje in vodi seje učiteljskega zbora ter pripravlja predlog dnevnega reda za te seje;

9. sestavi ob pričetku vsakega šolskega leta sporazumno z učiteljskim zborom urnik in skrbi za reden pouk.

41. člen

Učiteljski zbor opravlja zlasti sledeče naloge:

1. sestavi letni delovni načrt;

2. se stalno bori za čim boljše učno in vzgojno delo in skrbi za izvajanje predmetnika in za izpolnjevanje učnega načrta;

3. pomaga pri delu otroškim organizacijam;

4. skrbi za sodelovanje šole s starši in množičnimi organizacijami;

5. na predlog upravitelja ali ravnatelja:

a) obravnava in sklepa o letnih ocenah učiteljstva;

b) izreka pohvale učnemu osebju;

c) predlaga občinskemu ljudskemu odboru nagrade in pohvale ter dodatke za pomožno tehnično osebje na šoli, če to zasluži;

č) daje pristojnemu SPK OLO predloge za napredovanje, pohvale in nagrade učnemu osebju;

d) določa razrednike, knjižničarje in varuhe zbirk;

6. odloča o pohvalah in kaznih učencev v smislu pravilnika o učenju in vedenju učencev;

7. razpravlja o upraviteljevih (ravnateljevih) poročilih, o delu na šoli ter sprejema ustrezne sklepe;

8. ukrepa vse potrebno, da se doseže na šoli čim boljša organizacija dela, disciplina in reden šolski obisk;

9. skrbi za pedagoško in metodično izpopolnjevanje učnega osebja in posveča pozornost pripravnikom;

10. na šolah, kjer šteje najmanj 10 članov, predlaga SPK OLO tri kandidate za upravitelja (ravnatelja).

42. člen

V višjih razredih tistih osemletnih osnovnih šol, ki imajo predmetni pouk in na nižjih gimnazijah tvorijo vsi redni in honorarni predavatelji v enem razredu razredni učiteljski zbor.

43. člen

Naloge razrednega učiteljskega zbora so:

1. skrbi za čim boljši pouk, za utrditev discipline, za enoten postopek pri učnih in vzgojnih ukrepih, za vskladenje učne snovi različnih predmetov ter za redno in enotno ocenjevanje učencev;

2. izreka učencem pohvale in kazni v smislu pravilnika o učenju in vedenju učencev;

3. sklepa v spornih primerih o prestopu učencev v višji razred, odloča o ponavljanju razreda in o opravljanju izpitov za posamezne učence ter določa oceno iz vedenja.

44. člen

Vsaka šola osemletnega obveznega šolanja ima svoj roditeljski svet. Člani roditeljskega sveta so starši otrok, všolanih v dotično šolo.

45. člen

Roditeliski svet razpravlja o učnih uspehih in o vzgojnem delu šole, o sodelovanju šole in doma ter predlaga ukrepe, ki so potrebni za izboljšanje vzgojnega dela.

46. člen

Šolski roditeljski svet sklicuje upravitelj (ravnatelj) za šole najmanj enkrat v vsakem šolskem polletju, prisostvujejo mu učitelji in člani krajevnega šolskega sveta (člani občinskega sveta za prosveto in kulturo).

47. člen

Starši, katerih otroci obiskujejo en razred iste šole, tvorijo razredni roditeljski svet.

Razredni roditeljski svet ima iste naloge v okviru razreda kot šolski roditeljski svet za vso šolo.

Razredni roditeljski svet sklicuje razredni učitelj vsaj dvakrat v vsakem šolskem polletju.

VII. poglavje

Ustanavljanje šol

48. člen

Štiriletna ali osemletna osnovna šola se ustanovi tam, kjer je v okolišu s polumerom štiri kilometre najmanj 20 šoloobveznih otrok. Kjer je dostop do šole posebno težaven, se ustanovi šola tudi za 10 do 20 učencev.

Nižja gimnazija se ustanovi v krajih, kjer je za prvi razred vsaj 30 učencev, za tretji in četrti razred vsaj po 20 učencev, za celotno nižjo gimnazijo skupno pa vsaj 80 učencev.

(V krajih, kjer obiskujejo nižjo gimnazijo učenci, katerih stanovanja so od šole oddaljena nad 5 km, mora organ, ki je izdal odločbo o ustanovitvi nižje gimnazije, istočasno izdati odločbo o ustanovitvi dijaškega doma.)

Štiriletne in osemletne osnovne šole, nižje gimnazije in posebne šole ustanavljajo OLO (MLO) po predhodni odobritvi SPK LRS. Posebne šole, ki so republiškega značaja, ustanavlja SPK LRS.

49. člen

Odločba o ustanovitvi šole se izda, če so izpolnjeni pogoji iz 47. člena in ko so na razpolago ustrezajoči šolski prostori in stanovanja za učno osebje.

50. člen

Za pomoč občinam pri novogradnjah, razširitvah in večjih prezidavah šol se osnuje pri SPK OLO okrajni šolski fond.

Podrobnejše predpise o pridobivanju in uporabi sredstev okrajnega šolskega fonda predpiše SPK LRS s posebnim pravilnikom.

51. člen

Šolsko poslopje in šolski prostori morajo ustrezati pedagoškim principom in gradbenim ter sanitarnim predpisom.

52. člen

Gradbene programe za novogradnje, dozidave in večje prezidave šolskih poslopij odobrava SPK LRS na predlog komisije, ki je pri tem svetu in v kateri sodelujejo poleg pedagoških tudi zdravstveni in gradbeni strokovnjaki.

Gradbena dovoljenja izdajajo OLO, ko je SPK LRS odobril gradbeni program.

Splošno strokovno nadzorstvo nad gradbenimi deli pri šolskih poslopjih ima SPK LRS, neposredno nadzorstvo pa izvaja OLO (MLO) po svojih strokovnih organih.

53. člen

Zemljišče za gradnjo šole, za dvorišče, igrišče in šolski vrt mora priskrbeti občina, na katere ozemlju se bo šola gradila.

Sredstva za gradnje novih šolskih poslopij, za dozidave in večje prezidave se črpajo:

a) iz proračunskih sredstev občine ali več občin, ki so v celoti ali delno všolane v dotično šolo;

b) iz okrajnega šolskega fonda.

V primerih, kjer so v eno šolo všolane vasi iz več občin, prispevajo te občine h gradbenim delom po svoji davčni zmogljivosti in sorazmerno s številom prebivalstva všolanih krajev.

54. člen

Šolski prostori se smejo uporabljati samo za šolo in za namene, ki so v skladu z občim smotrom šol.

Osnutek zakona o višjih gimnazijah

I. poglavje

Splošne določbe

1. člen

Višje gimnazije so državni (splošno družbeni?) vzgojni zavodi, ki imajo nalogo:

1. dati mladini poglobljeno splošno izobrazbo, ki bo omogočila razumevanje prirodnih in družbenih pojavov na osnovi dialektičnega materializma in jo usposobila za študij na visokih šolah kot tudi za vstop v poklice, ki zahtevajo višjo stopnjo splošne izobrazbe;

2. vzgajati mladino v duhu pridobitev NOB za samostojne, borbene, predane, vztrajne delavce, ki bodo sposobni in pripravljeni s svojim delom razvijati, utrjevati in braniti socializem v naši državi;

3. širiti in poglabljati kulturo našega ljudstva ter ga vzgajati v duhu socialistične demokracije in humanizma.

2. člen

Pouk naj ob učni snovi naravno združuje poglobljeno izobraževanje in vzgajanje socialističnega človeka.

Pouk naj razvija že pridobljene sposobnosti za spoznavanje in vrednotenje prirodnih in družbenih pojavov, tako da bo maturant vsestransko razvit in samostojen človek.

Pouk naj navaja dijake na sistematično in disciplinirano delo ter naj razvija njih usposobljenost, veselje do poglobljenega umskega dela.

Pouk naj pri pretežno teoretičnemu načinu obravnavanja učne snovi povezuje to snov z današnjim političnim, gospodarskim in tehničnim življenjem.

Življenje in delo v razrednih in šolskih kolektivih naj vzgojno razvija tovarištvo med dijaki kakor tudi med dijaki in profesorji ter jih vzgaja za zavestno vključitev v družbene skupnosti, ki grade socializem.

3. člen

Višje gimnazije so lahko:

a) peti, šesti, sedmi in osmi razred gimnazije;

b) peti, šesti, sedmi in osmi razred klasične gimnazije;

c) prvi, drugi, tretji in četrti letnik višje gimnazije;

Prvi, drugi, tretji in četrti razred gimnazije in klasične gimnazije so vključeni v osemletno obvezno šolanje.

Višja gimnazija s štirimi letniki je samostojna organizacijska enota.

4. člen

Višje gimnazije so praviloma skupno za dijake in dijakinje; morejo pa biti tudi ločene; moške samo za dijake ali ženske samo za dijakinje.

5. člen

Na višjih gimnazijah je pouk v slovenskem jeziku; kjer je potrebno se omogoči pouk v jezikih drugih jugoslovanskih narodov.

Za narodne manjšine se ustanove manjšinske gimnazije ali odpro paralelke na obstoječih gimnazijah.

Na manjšinjskih gimnazijah in v manjšinjskih paralelkah se poučuje slovenski jezik kot učni predmet.

II. poglavje

Organizacija pouka in vzgoje

6. člen

Na višjih gimnazijah se poučuje po predmetniku in učnem načrtu, ki ju predpiše SPK pri vladi LRS v skladu s splošnimi navodili, ki jih izda Svet za znanost in kulturo pri vladi FLRJ.

7. člen

Učne knjige za višje gimnazije predpisuje in odobrava SPK pri VLRS.

8. člen

Dijaki se morajo ravnati po predpisih pravilnika o učenju in vedenju dijakov, ki ga predpiše SPK VLRS.

Po značaju prestopka izrekajo kazni: predmetni učitelj, razrednik, razredni učiteljski zbor, ravnatelj in učiteljski zbor.

Kazni so izključno vzgojne in v skladu s splošnimi smotri, ki jih določata prvi in drugi člen tega zakona.

9. člen

SPK pri VLRS predpiše v sporazumu s Svetom za ljudsko zdravstvo in socialno skrbstvo pravilnik o zdravstveni vzgoji mladine.

10. člen

Šolske ekskurzije in izleti so sestavni del učnega ter vzgojnega dela na šoli. SPK pri VLRS izda navodila za šolske ekskurzije in izlete.

11. člen

Šolsko leto traja od 1. septembra do 31. avgusta naslednjega leta. Pouk se deli v šolskem letu na dve polletji, prvo traja od 10. septembra do 15. januarja, drugo od 1. februarja do 31. maja, za osmi razred oziroma četrti letnik, do 10. junija pa za druge razrede oziroma letnike.

Zimske počitnice trajajo od 16. do 31. januarja.

12. člen

Učno osebje mora ocenjevati dijake vso učno dobo v letu. Dvakrat na leto, ob polletju in koncu leta dobe dijaki izkaz oziroma spričevalo o svojem uspehu v učenju in vedenju.

Ocene za učni uspeh so: odlično (5), prav dobro (4), dobro (3), zadostno (2), nezadostno (1).

Ocene iz vedenja so: odlično (5), prav dobro (4), dobro (3), zadovoljivo (2), neprimerno (1).

13. člen

Polletne in letne ocene za učni uspeh v posameznih predmetih določi predmetni učitelj; če se razrednik ne strinja z polletno oziroma letno oceno, ki jo je določil predmetni učitelj, odloča o oceni razredni učiteljski zbor. Sprememba

ocene po sklepu razrednega učiteljskega zbora se mora označiti v zapisniku redovalne konference in v vpisnici.

Ocene iz vedenja določi razredni učiteljski zbor.

14. člen

Dijak prestopi v višji razred oziroma letnik, ako ima iz vseh učnih predmetov vsaj oceno zadostno.

Dijak, ki dobi iz enega predmeta negativno oceno, ima popravni izpit. Ako izpita ne opravi, ponavlja razred oziroma letnik.

Dijak, ki ima iz dveh ali več predmetov negativno oceno, ponavlja razred oziroma letnik. Posamezni razred oziroma letnik sme ponavljati samo enkrat. V vseh štirih razredih oziroma letnikih višje gimnazije sme ponavljati največ dva razreda oziroma letnika.

15. člen

Dijak, ki dobi dve šolski leti zaporedoma iz vedenja negativno oceno, se naslednje šolsko leto ne more vpisati na gimnazijo v istem kraju.

16. člen

Dijak, ki zaradi bolezni ali drugih utemeljenih razlogov ni mogel redno obiskovati pouka in ni bil ob koncu šolskega leta ocenjen iz vseh predmetov, sme delati razredni izpit.

Dijak, ki se zaradi bolezni ne javi k razrednemu izpitu in se vpiše prihodnje šolsko leto v isti razred oziroma letnik, ni ponavljalec.

Dijak, ki izstopi iz šole po 15. aprilu, nima pravice opravljati razredni izpit in se v prihodnjem šolskem letu smatra kot ponavljalec.

17. člen

Privatni izpit more opravljati vsakdo, ki je kot redni ali privatni dijak dovršil prejšnji razred oziroma letnik, je dobrega vedenja, pa ni redni dijak. Privatni izpit smejo opravljati tudi dijaki, ki so bili izključeni med šolskim letom s pravico do opravljanja tega izpita in tisti redni dijaki, ki žele s privatnim izpitom nadoknaditi kako izgubljeno šolsko leto.

Privatist more v enem roku izpit opraviti največ čez dva razreda.

S privatnim izpitom ne more nihče dovršiti letnika prej kakor bi ga dovršil kot redni dijak.

Določbe 14. člena veljajo tudi za privatiste; privatist se v vedenju ne ocenjuje.

18. člen

Dopolnilni izpit dela dijak, ki želi prestopiti v šesti, sedmi in osmi razred gimnazije oziroma v drugi, tretji ali četrti letnik višje gimnazije s kake srednje strokovne šole ali s klasične gimnazije na gimnazijo ali z gimnazije na klasično gimnazijo. Dopolnilni izpit delajo tudi dijaki, ki po prehodu iz tujine žele nadaljevati šolanje v naši državi.

19. člen

V prvi letnik višje gimnazije se smejo vpisati dijaki, ki so z uspehom dovršili nižjo gimnazijo, opravili sprejemni izpit in niso ob vpisu starejši od 19 let. Ob vpisu v šesti razred oziroma v drugi letnik, ne sme biti dijak starejši od 20 let, v sedmi razred oziroma v tretji letnik 21 let, v osmi razred oziroma v četrti letnik 22 let.

Dijaki in dijakinje, ki se poroče, ne morejo nadaljevati šolanja kot redni dijaki.

20. člen

Dijaki, ki z uspehom dovrše osmi razred gimnazije oziroma četrti letnik višje gimnazije, opravljajo maturo.

21. člen

SPK pri VLRS izda pravilnik o popravnih izpitih (14. člen), razrednih (16. člen), privatnih (17. člen), dopolnilnih (18. člen), sprejemnih (19. člen) in o maturah (20. člen).

22. člen

Dijaki višjih razredov gimnazij ali višjih gimnazij so lahko člani dovoljenih organizacij.

III. poglavje

Ustanavljanje in vzdrževanje

23. člen

Višje gimnazije ustanovi SPK pri VLRS na predlog OLO (MLO) povsod tam, kjer so dani pogoji v smislu 25. člena tega zakona. Odločbo o ustanovitvi višje gimnazije izda SPK pri VLRS potem, ko je poskrbel OLO, na katerega ozemlju se naj ustanovi višja gimnazija, za tvarne pogoje in uspešno delo višje gimnazije v smislu člena 28 in 30 tega zakona.

24. člen

Vsaka višja gimnazija ima svoj šolski okoliš, ki ga določi SPK pri VLRS v sporazumu z OLO, na katerega ozemlju je šola.

25. člen

Za ustanovitev celotne višje gimnazije je potrebno, da je za 5. razred oziroma I. letnik najmanj 30, za 6. razred oziroma II. letnik 25, za 7. razred oziroma III. letnik in 8. razred oziroma IV. letnik najmanj po 20 dijakov; isto najmanjše število je potrebno za postopno odpiranje posameznih razredov oziroma letnikov.

Višja gimnazija, ki ima v treh zaporednih šolskih letih ob koncu šolskega leta manj kakor 90 dijakov v vseh štirih razredih oziroma letnikih, se zapre; zapre se tudi oddelek, ki ima ob vpisu manj kakor 15 dijakov. Oddelek zapre OLO (MLO) v sporazumu s SPK pri VLRS.

Na višjih gimnazijah so praviloma samo redni dijaki; v izjemnih primerih dovoljuje hospitantom obisk razredni učiteljski zbor na direktorjev predlog. Hospitant prisostvuje pouku, ni ocenjevan in ima v disciplinskem pogledu vse dolžnosti rednega dijaka.

26. člen

V primeru, da je v 5. ali 6. razredu oziroma v I. ali II. letniku več kakor 50 dijakov, se razred oziroma letnik razdeli na dva vzporedna oddelka (vzporednici), za 7. in 8. razred ozir. III. in IV. letnik pa velja to, če je v razredu ozir. letniku nad 40 dijakov.

Izjeme dovoljuje SPK pri VLRS na predlog OLO oz. MLO.

27. člen

Višja gimnazija ne more imeti več kakor 15 oddelkov.

28. člen

Šolsko poslopje za višjo gimnazijo mora ustrezati šolskim in zdravstvenim potrebam. Poleg učilnic mora imeti zadostno število prostorov za zbirke, knjižnice, kabinete, telovadnico — prostor za telesno vzgojo, delavnice ter upravne prostore.

Podrobne predpise o izbiri stavbišča, o stavbnih načrtih in o notranji opremi šolskih poslopij izda SPK pri VLRS v sporazumu s Svetom za ljudsko zdravstvo in socialno skrbstvo pri VLRS.

Ločeno od šolskih prostorov mora biti v poslopju stanovanje za direktorja in vsaj za enega hišnika (služitelja).

29. člen

Zemljišče za stavbo, vrt in telovadišče mora dati LO, na katerega ozemlju je šola.

Šolsko poslopje zida OLO (MLO), SPK pri VLRS pa izvaja splošno nadzorstvo pri zidanju stavbe.

OLO je dolžan zagotoviti stanovanje učnemu osebju.

Šolsko poslopje se ne sme uporabljati za nič drugega, kakor za šolo in za namene, ki so v skladu z občim smotrom šol.

30. člen

Vsaka višja gimnazija mora imeti predpisane uradne knjige, pečat in arhiv, dijaško knjižnico, učiteljsko knjižnico, potrebna učila za vse učne predmete, telovadno orodje in orodje za predvojaško vzgojo.

Pravilnike in navodila o knjižnicah, učilih in opremi telovadnic izda SPK pri VLRS.

31. člen

Materialne in personalne izdatke za višje gimnazije nosi OLO (MLO), na katerega ozemlju je šola.

IV. poglavje

Učno osebje

32. člen

Na višjih gimnazijah poučujejo osebe, ki imajo popolno visokošolsko izobrazbo. Izjeme dovoljuje SPK pri VLRS.

33. člen

Učne osebe na višjih gimnazijah so državni uslužbenci in imajo vse pravice in dolžnosti, ki so določene v zakonu o državnih uslužbencih.

34. člen

Razen dolžnosti, ki jih ima vsak državni uslužbenec, ima učno osebje naslednje dolžnosti:

1. izobraževati in vzgajati dijake v vseh predmetih po predpisanem učnem načrtu in predmetniku, v duhu 1. in 2. člena tega zakona;
2. se skrbno pripravljati na pouk in stalno izpopolnjevati svojo strokovno in splošno izobrazbo;
3. ocenjevati uspeh in vedenje dijakov pravično in nepristransko;
4. sodelovati na sejah učiteljskega ter razrednega učiteljskega zbora na učiteljskih in roditeljskih sestankih;
5. sodelovati pri ljudsko prosvetnem delu za dvig splošne ravni ljudske izobrazbe;
6. vesti se v šoli in izven nje kakor pristoja vzgojiteljem mladine in prosvet. delavcem med ljudstvom;
7. v redu voditi vse razredne in druge predpisane uradne knjige;
8. nadomeščati obolele in odsotne učne osebe po razporedu in nalogu direktorja.

35. člen

Učna obveznost za profesorja na višjih gimnazijah je 18—20 ur na teden; profesorskim pripravnikom se zniža učna obveznost v prvih dveh letih za dve uri. Profesorji in učitelji petja, risanja, telesne in predvojaške vzgoje imajo učno obveznost 20—22 ur na teden, pripravniki za te predmete pa v prvih dveh letih 18—20 ur.

Izjeme dovoljuje v upravičenih primerih SPK pri OLO v soglasju s SPK pri VLRS.

Učne osebe, ki poučujejo na višjih gimnazijah po službeni potrebi več kot predvideva prednji odstavek v maksimalnem primeru, morajo biti za te ure honorirane.

Nobena učna oseba ni obvezna sprejeti po službeni potrebi več kot 24 ur pouka na teden.

36. člen

Učno osebje mora biti vsako leto ocenjeno za svoje delo.

Pravilnik o ocenjevanju učnega osebja na višjih gimnazijah izda SPK pri VLRS.

37. člen

Za nerednosti v službenem poslovanju kaznuje službene osebe ravnatelj z ustnim ali pismenim opominom; kaznovani se sme pritožiti proti kazni na ocenjevalno komisijo prve stopnje pri SPK OLO.

38. člen

Učne osebe se premeščajo:

a) po službeni potrebi,
b) po lastni prošnji,
c) po razsodbi disciplinskega sodišča.

V okviru svojega okraja razmešča učne osebe SPK pri OLO, v okviru republike pa SPK pri LRS.

Učne osebe, ki imajo že 10 let službe, se ne morejo premestiti po službeni potrebi izven okraja, ako ne soglašata ocenjevalna komisija SPK pri OLO in komisija za personalne zadeve pri SPK LRS.

Razen o najnujnejših primerih se premestitve izvedejo pred začetkom šolskega leta.

V. poglavje

Organi šolske uprave

39. člen

Za pravilno in uspešno vzgojno delo na višjih gimnazijah so odgovorni razrednik, razredni učiteljski zbor, direktor in učiteljski zbor.

Višjo gimnazijo upravlja celotni učiteljski zbor z direktorjem na čelu.

a) razrednik

40. člen

Vsak razred, letnik odnosno oddelek ima svojega razrednika, ki ga na direktorjev predlog potrdi učiteljski zbor.

Razrednikove dožnosti so:

1. da skrbi za izpopolnitev učnega načrta in za vskladenje učnega in vzgojnega dela v razredu, letniku ali oddelku;
2. da vodi pregled nad učnimi uspehi in vedenjem vsakega posameznega dijaka v razredu, da daje dijakom nasvete in pobude za pravilne načine učenja, za vzajemno pomoč pri učenju, za lepo vedenje; da razvija pri dijakih čut odgovornosti za uspeh razreda;
3. da pomaga mladinski organizaciji pri njenem delu;
4. da sklicuje roditeljske sestanke za starše dijakov v razredu in se posvetuje z njimi glede potrebnih ukrepov za zboljšanje učnih in vzgojnih uspehov;
5. da hospitira čim pogosteje pri posameznih učiteljih v razredu in da ima vpogled v učne uspehe dijakov;
6. da daje pobude na sejah razrednega učiteljskega zbora za izboljšanje pouka in vzgoje;
7. da posreduje direktorju prošnje in želje razreda, da seznanja dijake s šolskimi predpisi in z direktorjevimi navodili ter skrbi za njihovo izvršenje;
8. da nadzoruje obisk ter presoja upravičenost izostankov;
9. da predlaga razrednemu učiteljskemu zboru pohvale za marljive dijake in kazni dijakom zaradi slabega vedenja ali neupravičenih izostankov ter tudi sam izreka pohvale in kazni v smislu Pravil o učenju in vedenju dijakov;
10. da skrbi za načrtno izvedbo ekskurzij in izletov;
11. da skrbi za redno ocenjevanje ter da razrednemu učiteljskemu zboru predlaga ocene iz vedenja;
12. da vodi administrativne posle razreda.

b) Razredni učiteljski zbor

41. člen

Člani razrednega učiteljskega zbora so vse učne osebe, ki poučujejo v razredu.

42. člen

Naloge razrednega učiteljskega zbora so:

1. da skrbi za izboljšanje pouka in vzgoje, za enoten postopek pri učnih in vzgojnih ukrepih, za enakomerno razdelitev učne snovi in vskladenje učne snovi različnih predmetov ter za utrditev discipline;
2. da izreka dijakom pohvale in kazni v smislu pravil o učenju in vedenju dijakov;
3. da določa ocene iz vedenja ter odloča o ponavljanju razreda in o opravljanju izpitov.

43. člen

Seje razrednega učiteljskega zbora sklicuje ravnatelj na razrednikov predlog, vodi jih sam ali pa razrednik.

Za vse člane razrednega učiteljskega zbora je udeležba na sejah obvezna. O sejah se piše zapisnik.

c) Ravnatelj

44. člen

Vsaka višja gimnazija ima ravnatelja, ki ga imenuje SPK pri VLRS v sporazumu z OLO v skladu z 11. točko 47. člena tega zakona.

V primeru odsotnosti določi ravnatelj svojega namestnika.

45. člen

Ravnatelj opravlja na zavodu zlasti naslednje naloge:

1. skrbi za pravilno izobrazbo in vzgojo mladine svojega zavoda v smislu 1. in 2. člena tega zakona;
2. izvršuje zakone in druge predpise organov ljudske oblasti; seznanja učiteljski zbor z zakoni, uredbami, pravilniki in navodili pristojnih organov; daje tudi sam navodila za učno, vzgojno in kulturno politično delo na zavodu;
3. skrbi, da se stalno izboljšujejo učni in vzgojni uspehi ter da se vskladijo učni in vzgojni postopki na zavodu;
4. skrbi za strokovno, pedagoško in metodično izpopolnjevanje učnega osebja in pri tem posveča posebno skrb pripravnikom;
5. skrbi za sodelovanje učiteljskega zbora z mladinsko organizacijo, s starši in z množičnimi organizacijami; sklicuje roditeljske sestanke, na katerih se obravnavajo vprašanja vzgoje in pouka;
6. skrbi za take delovne pogoje na zavodu, da ne trpi zdravje dijakov in učnega osebja;
7. vodi in nadzoruje celotno administrativno in finančno poslovanje zavoda; hrani šolski pečat in uradne spise;
8. sestavi ob pričetku šolskega leta predlog za predmetnik, za določitev razrednikov, varuhov zbirk in knjižnic in ga predloži učiteljskemu zboru v potrditev; skrbi, da so učne osebe zaposlene prvenstveno v svoji stroki;
9. sklicuje in vodi seje učiteljskega zbora na zavodu;
10. v sporazumu z učiteljskim zborom sestavlja izpitne odbore za vse vrste izpitov v smislu predpisov;
11. odreja nadomeščanje odsotnega učnega osebja, daje učnemu in pomožnemu osebju na zavodu bolezenske dopuste in dopuste po zasebnem privatnem poslu v okviru predpisov;
12. predlaga napredovanja, pohvale, odlikovanja in nagrade za osebje na zavodu, učiteljskemu zboru v razpravo in sklepanje ter pristojnim organom v odločanje;
13. izreka dijakom pohvale in kazni v smislu pravil o učenju in vedenju;
14. rešuje pritožbe dijakov, staršev ali skrbnikov proti ukrepom ali kaznim, ki jih je izreklo učno osebje na zavodu;
15. skrbi za vzdrževanje in dopolnjevanje šolske imovine, odloča o uporabi šolskega zemljišča, zgradb, inventarja in potrošnega materiala v skladu z navodili pristojnih upravnih organov;
16. sestavlja predlog za proračun s sodelovanjem učiteljskega zbora in skrbi za smotrno izkoriščanje proračuna;
17. ako smatra, da je kak sklep učiteljskega zbora nezakonit, ali da ne ustreza predpisom ali navodilom pristojnih organov, zadrži njegovo izvršitev in o tem obvesti pristojni svet za prosveto in kulturo z obrazložitvijo svojega mnenja.

č) Učiteljski zbor

46. člen

Učiteljski zbor na višji gimnaziji sestavlja ravnatelj in vse učno osebje, ki poučuje na višji gimnaziji. Člani učiteljskega zbora so tudi honorarni predavatelji, ki so na zavodu nameščeni. Učne osebe, ki na zavodu samo dopolnjujejo učno obveznost, niso člani učiteljskega zbora, temveč samo člani razrednih učiteljskih zborov.

47. člen

Učiteljski zbor opravlja zlasti naslednje naloge:

1. sestavlja letni delovni načrt za zavod;
2. se stalno prizadeva za zboljšanje učnih in vzgojnih uspehov na zavodu ter za pravilno in redno izvajanje predmetnika in učnega načrta;
3. skrbi za svoje strokovno in pedagoško izpopolnjevanje;
4. pomaga pri delu mladinski organizaciji;
5. sodeluje pri vzgojnem delu v dijaških domovih;
6. skrbi za sodelovanje šole s starši in množičnimi organizacijami;
7. razpravlja o zdravstvenih in higienskih prilikah na zavodu in daje predloge za njihovo izboljšanje;
8. odloča o pohvalah in kaznih dijakov, kolikor to spada v njegovo pristojnost ter daje dijakom nagrade, ali daje predloge zanje pristojnim organom;
9. razsoja in odloča o pritožbah dijakov zoper ukrepe ali kazni, ki jih je izrekel razredni učiteljski zbor;
10. predlaga OLO-u (MLO-u) ustanovitev novih oddelkov na zavodu ter uvedbo neobveznih učnih predmetov;
11. predlaga OLO-u kandidate za ravnatelja; (var. — voli direktorja);
12. predlaga pristojnim organom nabavo učil, knjig za šolsko knjižnico in šolske opreme;
13. dovoljuje opravljanje izpitov v smislu pravilnikov o posameznih vrstah izpitov;
14. razpravlja o ravnateljevih poročilih, jih potrjuje ter sprejema ustrezne sklepe;
15. izvoli 2—3 člansko komisijo, ki daje predloge za ocenjevanje učiteljskega osebja;
16. izreka pohvale učnim osebam na zavodu in predlaga pristojnim organom nagrade in pohvale;
17. na ravnateljev predlog določa razrednike, varuhe zbirk in knjižničarje ter potrjuje razdelitev učnih ur na učno osebeje;
18. sodeluje z ravnateljem pri sestavljanju proračuna;
19. na ravnateljev predlog odobrava nastavitev pomožnega osebja, določa višino plače in nagrade v okviru veljavnih uredb ter potrjuje odpoved službe temu osebju.

48. člen

Sejam učiteljskega zbora, ki jih sklicuje in vodi ravnatelj na osnovi pripravljenega dnevnega reda morajo prisostvovati vsi člani učiteljskega zbora.

Seje učiteljskega zbora so praviloma vsak mesec, po potrebi tudi večkrat.

Ravnatelj je dolžan sklicati seje učiteljskega zbora ako to zahteva tretjina članov v odboru.

O sejah se piše zapisnik.

d) Tajnik višje gimnazije

49. člen

Vsaka višja gimnazija ima tajnika. Tajnik višje gimnazije mora imeti popolno srednješolsko izobrazbo. Dolžnosti tajnika višje gimnazije so:

1. opravlja po navodilih ravnatelja pisarniško delo na svojem zavodu;
2. sestavlja uradne spise splošno administrativnega, računskega in materialnega poslovanja in jih poleg ravnatelja tudi sam podpisuje;
3. opravlja celotno finančno in materialno knjigovodstvo na zavodu in je za pravilnost tega poslovanja neposredno odgovoren ravnatelju in višjim organom državne uprave;
4. skrbi za opremo in vzdrževanje šolske zgradbe, učilnic, kabinetov in inventarja.

Trajno skrb posveča zdravstvenim in higienskim prilikam na zavodu; vodi in nadzoruje poleg ravnatelja delo pomožnega osebja;

5. dodeljuje po navodilih ravnatelja potrošni material in nadzoruje njegovo uporabo;
6. predlaga ukrepe, potrebne za izboljšanje administrativnega, finančnega in materialnega poslovanja na zavodu.

e) Šolski svet

50. člen

Vsaka višja gimnazija ima svoj šolski svet, ki naj ima 15 do 25 članov, oziraje se pri tem glede na krajevne prilike in velikost višje gimnazije. Člani šolskega sveta so:

a) zastopniki staršev dijakov, ki obiskujejo višjo gimnazijo; izvolijo jih starši na prvem roditeljskem sestanku ob začetku šolskega leta;

b) ravnatelj in trije zastopniki učiteljskega zbora, ki jih izvoli učiteljski zbor;

c) zastopniki občin in množičnih organizacij, MLO ozir. občin. ljud. odbor, na katerega ozemlju se nahaja šola, ki jih na prošnjo šolskega sveta imenujejo občine odnosno množične organizacije.

51. člen

Naloge šolskega sveta so:

1. razpravlja o vzgojnih vprašanjih in skrbi za skladno in učinkovito sodelovanje vseh vzgojnih činiteljev, zlasti pa doma in šole;
2. prav posebno skrb posveča izboljševanju materialnih in higienskih prilik na zavodu;
3. podpisuje in usmerja izvenšolsko udejstvovanje mladine na kulturnem in telesnovzgojnem področju kakor tudi vsa prizadevanja za odmor in razvedrilo dijaške mladine;
4. pomaga uveljavljati prosvetni pomen gimnazije v najširših plasteh ljudstva;
5. na predlog organov višje gimnazije ali na lastno pobudo izreka pohvale in podeljuje dijakom nagrade in podpore.

52. člen

1. Za uresničenje svojih nalog ima šolski svet lastno imovino, ki jo množi s prostovoljnimi prispevki državljanov, podjetij, ustanov in društev ter s podporami občine (MLO) in OLO.

2. Šolski svet se sestaja najmanj štirikrat v šolskem letu. O sejah se vodi zapisnik. Ob koncu šolskega leta poda OLO-ju pismeno poročilo o svojem delovanju.

NEKAJ MISLI O MEDNARODNEM SODELOVANJU našega sindikata

Sindikalne organizacije prosvetnih delavcev Jugoslavije so dale v času od svojega obstoja do danes velik prispevek k utrjevanju mednarodnega sindikalnega gibanja prosvetnih delavcev v svetu. To je povsem razumljivo, ker so naši sindikati snovali svojo mednarodno dejavnost na načelih napredne proletarske ideologije marksizma - leninizma.

V delu našega sindikata pri vzpostavljanju mednarodnih zvez z drugimi nacionalnimi organizacijami prosvetnih delavcev se odražata dve razdobji. Najpreje, kar je bilo popolnoma prirodno, smo imeli zveze s sindikati prosvetnih delavcev SSSR in drugih vzhodnih držav. Ko so postala sindikalna vodstva teh držav poslušno orožje v rokah Informbiroja ter začela voditi gonjo proti naši državi in njenemu svobodnemu sindikalnemu vodstvú, je bilo nujno, da smo prekinili z vsakim sodelovanjem s sindikalnimi organizacijami teh držav. Izkazalo se je namreč, da so te organizacije pri svojem delu zavrgle načela mednarodne proletarske solidarnosti in postale privesek imperialistične politike svojih vlad. Zaradi tega je naš sindikat v maju 1949 prekinil zvezo ne samo z nacionalnimi organizacijami teh držav, temveč tudi z Mednarodno zvezo sindikatov prosvetnih delavcev, ker je tudi ta organizacija postala neslavni pobornik politike Kominforma. Toda naš sindikat ni ostal izoliran, kakor so to želeli organizatorji neprijateljske politike proti naši državi. Jugoslavija je postala država, v katero so prihajali mnogi progresivni ljudje sveta, da se na lastne oči prepričajo o stvarnosti, ki jo gradijo jugoslovanski narodi. Želja po spoznavanju resnice je privedla v našo državo vrsto vidnih znanstvenih, javnih in prosvetnih delavcev. Že konec leta 1949 in v začetku 1950 so predstavniki nekaterih inozemskih sindikalnih organizacij prosvetnih delavcev izrazili željo po tesnejši zvezi in ožjem sodelovanju z našim sindikatom.

Kmalu smo vzpostavili tesne prijateljske odnose s sindikalnim gibanjem prosvetnih delavcev Francije. Na poziv Francozov je naša delegacija sodelovala v juliju 1950 na kongresu sindikata učiteljev Francije. Prisrčen sprejem in prijateljsko ozračje, ki je obdajalo naše delegate, je dokazovalo, da se odnosi ne bodo ustavili na običajni kurtoaziji. Naše zveze so dobile konkretnejšo obliko, ko je druga jugoslovanska delegacija oktobra 1950 sodelovala na kongresu Federacije prosvetnih delavcev Francije. Tedaj se je pričela izmenjava strokovne in pedagoške literature in so se utrdile tudi druge oblike sodelovanja. Na poziv našega sindikata je skupina desetih francoskih prosvetnih delavcev obiskala našo državo in se seznanila z graditvijo socializma na vseh področjih družbenega življenja. Svoje vtise so predstavniki prosvetnih delavcev Francije, med katerimi so bili ljudje raznih političnih naziranj, objavili v svojem sindikalnem glasilu in na ta način seznanili francosko javnost z graditvijo socializma v naši državi in z resnico o Jugoslaviji.

Od tedaj postajajo prijateljske vezi s prosvetnimi delavci Francije iz dneva v dan trdnejše. Tako so našemu kongresu, ki je bil v juliju 1951, prisostvovali vidni javni delavci in zelo odgovorni funkcionarji sindikalnega gibanja prosvetnih delavcev Francije: Marie Luise Cavaier, učiteljica in Emil Hombourger, profesor. Tedaj so se izvršile priprave za podpis sporazuma o medsebojni izmenjavi in preučevanju šolskih učbenikov. Ta oblika sodelovanja je vzbudila veliko zanimanje med prosvetnimi delavci Francije in sindikalna vodstva so že formirala komisije za preučevanje francoskih učbenikov. Prvi rezultati tega dela so zelo pozitivni, kajti mnogi pisci in izdajatelji šolskih učbenikov so prišli do novih izkušenj in koristnih idej.

Poleg zveze s tovariši iz Francije so postavljene zveze z organizacijami v Angliji, Belgiji, Zapadni Nemčiji in USA. Da bi naše sodelovanje s temi in drugimi progresivnimi organizacijami postalo stalno in dobilo konkretne organizacijske oblike in globljo vsebino, so se naši učitelji in profesorji včlanili v mednarodno federacijo prosvetnih delavcev teh strok. Tako je bilo avgusta 1951 Združenje učiteljev Jugoslavije sprejeto v Mednarodno federacijo učiteljskih združenj. Ta organizacija dela že več ko 20 let na organiziranju prosvetnih delavcev v svetu in je na progresivni in demokratični liniji. Bori se, da bi šola in prosveta resnično služili ljudstvu in da dobi učiteljstvo ugled, ki mu gre v družbeni vlogi. Ker so v tej mednarodni organizaciji včlanjene sindikalne organizacije prosvetnih delavcev 20 držav, je omogočeno našemu združenju učiteljev, da pride po tej mednarodni centrali v stik z vrsto nacionalnih organizacij.

V oktobru 1951 se je Združenje profesorjev prijavilo za včlanjenje v Mednarodno federacijo profesorjev. Ta organizacija tesno sodeluje z Mednarodno federacijo učiteljskih združenj in je na isti liniji. Naši profesorji bodo mogli preko nje razviti široko dejavnost pri medsebojnem spoznavanju in razvijanju kulturnih, znanstvenih in ostalih zvez.

Kot je razvidno iz kratkega pregleda, je naš sindikat v zadnjih letih napravil velik korak v razvijanju mednarodnih vezi. Vendar bi bilo napačno, če bi domnevali, da smo izkoristili vse možnosti. Pred nami je vrsta problemov, ki jih bo treba obvladati, da se bodo obstoječe zveze s sindikalnim gibanjem ostalih držav učvrstile, z nekaterimi pa šele navezale. Predvsem je potrebno razviti sistem medsebojne izmenjave pedagoških in strokovnih časopisov in listov. K temu delu naj ne bodo pritegnjene samo centralne organizacije, temveč tudi osnovne organizacije našega sindikata, klubi prosvetnih delavcev pa tudi poedinci. Pogoji za to obstajajo, ker so nam nekatere nacionalne organizacije že ponudile tovrstno sodelovanje. Gotovo je, da bi članstvo rado imelo v svojih klubih in organizacijah tuje časopise. Od organizacijskih in tehničnih sklepov, ki jih bodo sprejeli Republiški odbori našega sindikata, zavisi uspeh te oblike sodelovanja.

Poleg tega bi morali zamenjavati učbenike ne samo s Francozi, ampak tudi z drugimi organizacijami. Predvsem bo treba preučiti učbenike iz Anglije, Švice, Zapadne Nemčije. Preučevanje tujih učbenikov in medsebojna zamenjava tega materiala omogoča našim prosvetnim delavcem, da se seznanijo s pridobitvami in uspehi drugih narodov na tem področju in da kritično uporabijo koristne novosti, obogate in izboljšajo pa domače učbenike. Brez dvoma je dosedanja praksa pokazala, da je pri naših prosvetnih delavcih veliko zanimanje za te vrste mednarodnega sodelovanja.

V razvijanju mednarodnih zvez je važno medsebojno dopisovanje naših članov s tujimi sindikalnimi organizacijami. V tem pogledu smo še malo storili, tudi posamezni poizkusi niso rodili zaželenih uspehov, ker so se pojavile nekatere težave pri tujih organizacijah.

Najpomembnejša oblika medsebojnega seznanjanja pa je izmenjava članov v počitnicah. V tem pogledu so že napravljeni koraki in dani predlogi nekaterim tujim organizacijam. V kolikor bodo sprejeti, bodo mogli naši prosvetni delavci v skupinah preživeti počitnice v tujini v seminarjih ali na dopustu, v nadomestilo bo naš sindikat sprejel tovariše iz inozemstva v svoja letovišča. Razumljivo je, da se more poleg teh oblik najti še druge načine sodelovanja z inozemskimi organizacijami: izmenjava učil, preučevanje izdelkov učencev, dopisovanje med učenci in podobno.

Prosvetni delavci, zvesti načelom proletarske solidarnosti, se ne smemo zadovoljiti s temi skromnimi uspehi v delu za mednarodno sodelovanje s tujimi sindikalnimi organizacijami prosvetnih delavcev. Združenja prosvetnih delavcev, ki se bodo formirala v letu 1952, naj temu problemu posvete vso pozornost. Z njegovo rešitvijo bodo naši prosvetni delavci razširili svoje obzorje in uspešno izkoristili progresivne pridobitve v svetu, s tem pa dvignili pouk v naših šolah na višjo stopnjo.

K problemu učnega osebja in kvalitete našega dela

K drobni problematiki, ki nam jo je v zadnji številki Prosvetnega delavca nakazal tov. Zupanc, da jo delegati za ustanovni kongres učiteljstva LRS preštudirajo in na kongresu nakažejo pot za njeno rešitev, bi hotel dodati še nekaj problemov. Nisem tako skromen, da bi rekel drobnih, ker se mi zdi, da so toliko tehtni in — rekel bi — zahtevni, da pač ne bo mogel naš ustanovni kongres mimo njih. Morda bi jih lahko povezali v en sam sklop, ki bi ga označili na kratko z naslovom »Učno osebje in kvaliteta našega dela«.

Že desetletja se vodijo okrog vprašanja o vrednosti učiteljeve izobrazbe, ki je pogoj za njegovo uspešno delo, vroče diskusije na vseh važnejših sestankih in kongresih učiteljstva. Danes, ko čas neusmiljeno hiti, ker hoče dohiteti in prehiteti vse, kar je bilo iz tega ali onega vzroka v preteklosti zamujeno, postaja to vprašanje med nami toliko zahtevnejše. To se je v našem tisku že nekajkrat tudi odrazilo v člankih, ki so skušali pomagati pri reševanju vprašanja.

Iz lastnih izkušenj vemo, da smo kot mladi učitelji, ki smo bili postavljeni na šolo — in to smo zlasti občutili na deželi, bili iztrgani iz prijetnih iluzij, v katerih smo živeli v času svojega šolanja na učiteljišču. Tu je bilo pred nami 40 ali 50 otroških glavic, ki so imele za seboj vse polno izkustev, ki si jih pridobi otrok izven pedagoških in psiholoških razprav, ki so imele vse polno vtisov iz živega življenja, znanja in spoznanj iz razprav, časopisov in morda celo iz radia. Tu pa so bili tudi ljudje, ki so te tehtali: kako si politično pobarvan, kako boš vodil pevski zbor in dramatsko družino ali telovadce, predvsem in v veliki meri pa jih je zanimalo, kaj in koliko boš nudil otroku in celi vasi, trgu ali mestu.

In danes, ko je v sleherno vas prodrl klic napredujočega življenja? Danes je tehtanje vsakega učitelja še bolj natančno! Ker se je kulturni nivo našega ljudstva v letih po osvoboditvi znatno dvignil, je prav vprašanje kaj in koliko boš nudil, toliko bolj v središču zanimanja vseh ljudi. Zato je vrednost izobrazbe, ki jo dajeta našemu učitelju učiteljišče in VPŠ, ki pošiljata med ljudi iz leta v leto več učiteljstva, toliko bolj pereče vprašanje.

V zadnjih letih so sami učitelji, ki so zapustili po osvoboditvi učiteljišče, že večkrat nakazali številne pomanjkljivosti v izobrazbi, katero jim je dala šola. Pred kratkim smo slišali tudi kritične pripombe o vrednosti in kvaliteti izobrazbe, ki jo posreduje svojim rednim in izrednim slušateljem VPŠ. To je odprt problem, mimo katerega delegati ustanovnega kongresa združenja učiteljstva ne bodo mogli, ker zadeva vse učiteljstvo kot celoto. Mislim, da smo v načelu vsi za to, da damo učitelju večjo in solidnejšo izobrazbo, prej ali slej bomo uresničili s tem zahtevo: dajmo učitelju pedagoško visoko šolo, ki bo seveda morala bazirati na drugačnih osnovah kakor sedanja VPŠ.

Pa kaj bi hodili tako daleč, ko je stvarnost zaenkrat še drugačna. Mi moramo trenutno rešiti prav to stvarnost. Še danes me neprijetno zadene, ko se spomnim notice, ki je bila pred tremi leti objavljena v dnevnem časopisju in je pozivala vse tiste, ki so padli in niso mogli nadaljevati rednega šolanja, naj se javijo na učiteljišču. Ne vem, kdo je bil njen duševni oče, toda pedagog in prijatelj ljudstva vsekakor ni bil. Ob tem vprašanju, to je ob vprašanju izbora kandidatov za učiteljišče in, če sežemo dalje — izbora kandidatov za VPŠ, pa se začnejo nizati problemi, ki jih imam v mislih. Kakšen bo naš odnos pri izbiri kandidatov za bodoče učitelje ali predmetne učitelje? Z njim bomo istočasno izmerili svoj odnos do ljudstva, svojo ljubezen, spoštovanje in razumevanje za ljudstvo.

Sama po sebi se naveže misel o tem, kakšno izobrazbo bodo nudile šole, ki vzgajajo bodoče učitelje. Dosedanja praksa nas ne more zadovoljiti, zadovoljila pa ni niti naših pedagoških delavcev na učiteljiščih. Odraz tega je težnja po izboljšanju in spremembah dela na učiteljišču, ki je dobila svoj materialni obraz v tem, da se je šolanje na učiteljiščih podaljšalo na pet let. Če pa skrbno pregledaš učni načrt za učiteljišče, poslušaš mlade učitelje, ki so prišli iz učiteljišča in ljudi, ki pazljivo zasledujejo njihova prizadevanja, prideš do prepričanja, da korekture v sistemu in vsebini izobrazbe bodočih učiteljev še ne zadovoljujejo. V resnici je didaktično - metodični izobrazbi in sploh strokovni izobrazbi učitelja posvečena velika pažnja, na drugi strani pa imaš občutek, da splošno znanje, ki ga dobi mladi človek na učiteljišču po sedanjem načrtu nikakor ni v skladu z zahtevami, ki jih postavlja življenje pred učitelja. V praksi je tako, da učitelj danes dobiva mnogo premalo splošne izobrazbe, mnogo premalo tistega splošnega kulturnega bogastva, ki ga mora imeti v sebi človek, kateri hoče iz sebe dajati kulturne vrednote mlademu pokolenju. Ali je potem mogoče jemati nekaj od tam, kjer ni dovolj in dajati dalje, pa čeprav poznaš še toliko dobrih in posrečenih metod, ki bi ti omogočale to posredovanje? O študiju na VPŠ in njegovi vrednosti ne bom posebej govoril, ker je njegovo problematiko pred kratkim odprl PD.

Ko pa učitelj zapusti učiteljišče ali VPŠ, se od njega odtrga, kakor smo se odtrgali mi, in le redki so, ki so ta proces občutili kot boleč ali pa so pozneje zaradi njega občutili praznino. Tu se ti nehote porodi misel: ali sta učiteljišče in VPŠ v resnici samo neka tovarna, ki mora po planu producirati toliko in toliko ljudi, katere bomo poslali širom Slovenije, da bodo dobili in nosili upravičeno in neupravičeno naslov ljudski učitelj? Mnogi starejši in še v večji meri mlajši učitelji smo iskali in še iščemo kot vzgojitelji in ljudski učitelji pedagoško matico, okoli katere bi se zbirale naše misli, težave in problemi, ki bi jih razčiščevali ob pomoči starejših in strokovno posebej izobraženih ljudi. Pedagoško društvo LRS se trudi, da bi jih ustvarilo, toda dokler ne bodo te misije prevzela naša učiteljišča in VPŠ, ki imajo primerno šolan in življenjsko izkušen kader, ki so naravnost poklicana za to nalogo, bomo najbrže ostajali le bolj diletanti. Seveda pa je potrebno, da profesorski oziroma učiteljski kader na učiteljiščih živo začuti to svoje poslanstvo in nalogo, ker se na silo ni rodila še nobena dobra stvar.

Ob tem problemu se odpira še samo vprašanje profesorskega kadra na učiteljiščih. Kdo naj vzgaja naše bodoče učitelje, kdo ima moralno pravico postati profesor na učiteljišču in kdo ima prirodne kvalifikacije za to poslanstvo? Vsem nam je jasno, da univerza vzgaja med drugimi tudi profesorje srednjih šol, ki lahko — če s svojim delom, znanjem in prirodnimi sposobnostmi to zaslužijo — postanejo tudi univerzitetni profesorji, torej učitelji bodočih profesorjev. Nobena posebna šola ni potrebna za to, delo in sposobnosti jih kvalificirajo za to veliko poslanstvo. Ljudska država že po samem svojem karakterju tak kriterij ne samo priznava, temveč ga tudi podpira, ker pravilno vrednoti bogastvo človekove vsebinske vrednosti in dela. Ne bi bilo vredno razmisliti tudi tega: ali in kdaj lahko postane učitelj, ki se je šolal na učiteljišču, brez posebnih šol tudi učitelj bodočih učiteljev? Že fevdalno-kapitalistična Avstrija in kapitalistična Jugoslavija sta priznavali in dajali take možnosti in vsi starejši učitelji, ki so rastli in se vzgajali na takratnih učiteljiščih, visoko ocenjujejo znanje, katero so jim posredovali prav ti — nekdanji učitelji, ki so se s silo svojega razuma in dela povzpeli med naše priznane pedagoge.

Vsa ta vprašanja, ki se nizajo drugo na drugo in izhajajo iz osrednje točke, to je vprašanja o dvigu kvalitetnega dela našega učiteljstva v šoli in med ljudstvom, so med našim učiteljstvom živa. Prav zato so vredna, da ustanovni kongres združenja učiteljev spregovori tudi o njih. Tukaj so samo bežno nakazana, kongres naj jih pretehta, oceni in oblikuje.

C.

Ustanovni občni zbor

Združenja predavateljev strokovnih šol LRH

Dne 23. XII. 1951 se je vršil v Zagrebu ustanovni občni zbor Združenja predavateljev strokovnih šol LR Hrvatske. Občnemu zboru je prisostvovalo 32 delegatov iz vseh krajev LR Hrvatske ter nekaj gostov iz Zagreba in drugih republik. Po izvolitvi delovnega predsedstva in raznih komisij, je referiral ing. Palčič, profesor Gradbenega tehnikuma v Zagrebu.

V referatu je najprej naglasil, da Združenje predavateljev strokovnih šol izhaja iz Sindikata učiteljev in profesorjev, in da ostane še nadalje v sestavu Enotnih sindikatov Jugoslavije.

Nato je na kratko poudaril odločilne faktorje, ki so delovali na naše šolstvo od osvoboditve do danes. Strokovno šolstvo je bilo v buržoazni Jugoslaviji zapostavljeno. Šele v socialistični Jugoslaviji je dobilo odgovarjajoče mesto. Hitri tempo obnove in graditve dežele je zahteval, da dajo strokovne šole čimprej ogromno število ne samo strokovno podkovanih, temveč tudi socializmu predanih mladih ljudi. Jasno je, da obstoječe strokovne šole niso mogle zadovoljiti nastajajoče potrebe. Zato so se začele ustanavljati v velikem številu nove strokovne šole srednje in nižje stopnje. Delo teh šol in pa kvaliteta kadra, ki je šel skozi te šole, sta bila odvisna od raznih činiteljev kot so: materialna oprema, predavateljski zbori in pa tradicija vrste šolstva. Ogromno število novo ustanovljenih šol ni imelo primernih pogojev za delo, tako da so se morale šole boriti z najbolj elementarnimi pogoji obstanka. Če pa dodamo še težave, ki so nastale kot posledica malomeščanskih pogledov nekega odstotka predavateljev, potem se ne bomo čudili, če strokovne šole v periodi od osvoboditve do danes niso dale tistih rezultatov, ki smo jih od njih pričakovali.

Tu so pa ravno sindikalne podružnice odigrale največjo vlogo, ko so z uspehom mobilizirale predavateljske zbore ter s politično-ideološkim delom razčistile problematiko šole in pouka ter jo tudi idejno preporodile. Predavateljski zbori so postali tisti organ šole, ki nosi kolektivno odgovornost za delo na šolah.

Nato je dal referent pregled strokovnega šolstva v LR Hrvatski.

V stari Jugoslaviji je bilo v LR Hrvatski 89 nižjih strokovnih šol (v glavnem nadaljevalnih) s cca 10.000 učenci, danes pa je 312 nižjih (industrijskih šol in šol za učence v gospodarstvu) s cca 43.000 učenci. Srednjih strokovnih šol (tu niso vštete Trgovske akademije in učiteljišča, ker imajo te splošno-izobraževalni karakter) je bilo pred osvoboditvijo 9 s cca 1000 učenci, danes pa jih je 69 s cca 15.000 učenci. (K tej številki je prišteti še 15 delavskih tehnikumov s cca 900 udeleženci).

Če število učencev v letu 1940 označimo z indeksom 100, dobimo naslednjo tabelo:

1945/46	127,	1948/49	392,
1946/47	196,	1949/50	475.
1947/48	267,		

V istem časovnem razdobju se je indeks gimnazijcev dvignil od 113 na 197.

V nižjih strokovnih šolah dela danes 690 stalnih in 1690 honorarnih predavateljev, v srednjih strokovnih šolah pa 610 stalnih in 510 honorarnih predavateljev.

Pri tem ne smemo pozabiti, da je bilo v bivši Jugoslaviji 5 državnih in 40 zasebnih dijaških domov s skupno 1800 gojenci. Danes pa imajo samo nižje strokovne šole 134 domov s cca 11.400 gojenci, skoraj vse srednje strokovne šole pa imajo lastne internate.

To so v številkah izraženi gigantski uspehi strokovnega šolstva in napori ljudske oblasti, da s šolanjem dvigne znanje strokovnega kadra. Te številke tudi jasno govore za to, da je nujno, da predavatelji strokovnih šol dobe svojo lastno organizacijo.

Nato je referent na kratko ponovil po III. kongresu SUP postavljene naloge novega društva, jih podkrepil, zraven pa še podal nekaj misli za diskusijo. Govoril je o politično-ideološkem dviganju v pedagoških problemih na strokovnih šolah, o strokovnem dviganju predavateljev (kolektivni obiski predavateljev delovišč, podjetij in ustanov; pošiljanje strokovnjakov na sorodne šole v inozemstvo; osnovanje društvene čitalnice) o potrebi društvenega glasila v zveznem merilu, o učbenikih in učilih za strokovne šole, o pravilnem obveščanju javnosti o strokovnih šolah in o problematiki teh šol, ker v praksi še vedno naletimo na neobveščeno javnost in na nepravilno pojmovanje pomena strokovnih šol pri posameznih predstavnikih ljudskih in šolskih oblasti.

S tem v zvezi bo moralo društvo najti pravilen odnos do Sveta za prosveto in kulturo LR Hrvatske; kakor tudi do okrajnih in mestnih prosvetnih svetov. Navezati bo moralo stike s sorodnimi združenji. Tu naj bo temeljno pravilo iskreno sodelovanje z vsemi faktorji, ki delajo za napredek strokovnega šolstva.

Referent je govoril o oblikah društvenega dela in je pri tem naglasil, da bo moralo vsako društvo najti specifične načine dela, ki najbolje odgovarjajo v konkretnih pogojih.

Nazadnje je govoril o materialnih problemih šol in predavateljev. Pri določevanju maksimalne in minimalne tedenske zaposlitve, pri honoriranju učnih nadur, pri določevanju funkcijskih dodatkov ipd., bo moralo nujno sodelovati združenje s svojim mnenjem in predlogi.

Po referatu je bila diskusija, ki je razčistila nekatere probleme in postavila pred združenje določene zahteve. Večji del članarine naj ostane osnovni društveni enoti in manjši del naj gre višjemu forumu (60 % do 40 %). Učbeniki naj se izdelajo na osnovi konkursa. Učni programi naj se korigirajo, ker so preobširni. Strokovni predavatelji v šoli naj bodo enako nagrajeni kot oni v proizvodnji. Naj se posveča več pažnje vzgoji učencev na nižjih strokovnih šolah, kjer se honorarni predavatelji premalo poglabljajo v vzgojna vprašanja. Združenje naj doseže, da si bodo grupe predavateljev ogledali sorodne šole in podjetja v inozemstvu.

V plenum je bil izvoljen od vsakega društva izven Zagreba po en delegat, zagrebško društvo pa je dalo v plenum več delegatov. Predsednik je postal ing. Palčič Branko.

ts.

DELEGATOM!

RO SUP opozarja vse odbore, da gredo potni stroški za delegate ustanovnih občnih zborov Združenja učiteljev in Združenja profesorjev v breme podružnic. Le pri delegatih občnega zbora Združenja učiteljev in profesorjev strokovnih šol bo tudi te izdatke prevzel RO SUP. Stroški za hrano in prenočišče gredo v celoti na naš račun.

Vsi delegati naj na vstopni postaji izpolnijo obrazec 13! Pri prihodu naj voznih listkov ne oddajajo!

RO SUP

NAROČNIKOM!

Zaradi tehničnih zaprek in aktualnosti gradiva smo to dvojno številko poslali še na stare naslove! Naslednje številke bomo dostavljali na naslove, ki so jih podružnice javile.

Uprava »Prosvetnega delavca«

OB RAZHODU PODRUŽNIC *sindikatov prosvetnih delavcev* V MARIBORU

Sredi novembra 1951 so se vršila na III. in klasični gimnaziji v Mariboru razpustitvena zborovanja vseh 7 podružnic sindikata prosvetnih delavcev za mesto Maribor in okolico, katerih se je udeležilo skupno okoli 600 članov.

Tajniška poročila posameznih podružnic so prikazala velike napore članov v svojem poklicnem delu, pa tudi mnogo izkazanih, še več pa le splošno nakazanih in neregistriranih storitev v smeri širšega poklicnega, sindikalnega, ljudskoprosvetnega in politično-ideološkega dela.

Viden izraz te požrtvovalnosti je bilo tudi visoko število priznanj ljudske oblasti tem prosvetnim delavcem v obliki podeljenih odlikovanj in nagrad.

Iz večine poročil pa je razvidno, da je teža poklicnega dela vendarle slonela na ramah posameznikov in delo ni bilo razporejeno tako, da bi vsaj do neke mere enakomerno obremenjevalo večino članstva, s čimer bi se bil lahko dvignil kvantitativni in kvalitativni efekt predvsem sindikalnega in ljudskoprosvetnega dela. Govora je bilo celo o neki apatičnosti članstva za ono poklicno delo, ki ni neposredno tikalo posameznega člana, kakor so aktivna udeležba v debatah, v pisanju ali sodelovanju pri člankih za naš stanovski tisk i. sl. Vredno in koristno bi bilo raziskati in razčleniti vzroke temu pojavu. O teh se, razen splošnih fraz, ni globlje razpravljalo, čeprav bi ravno taka analiza bila koristen napotek pri ustvarjanju novih oblik našega stanovskega dela. Prav gotovo pa je eden izmed vzrokov te malobrižnosti pri grosu našega članstva tudi na vodilnih sindikalnih forumih na eni ter na nedostajanju samoiniciativnosti in pomanjkanju članske zavesti na drugi strani. Tudi novi, trenutno boleči, gospodarski ukrepi so bili eden izmed preizkusnih kamnov resnične zavesti našega prosvetnega delavca, ki je nekoliko odpovedala in razočarala. Ravno v tem se pokaže inteligenca in visoka zavest prosvetnega delavca, da ga v naporu za samoizobraževanje in samoizpopolnjevanje ne omajajo nikaki hipni ali celo umetni preplahi in stiske raznih vrst, ampak ostane do neke mere gospodar in uravnoveševalec položaja, imajoč pred seboj vselej visok cilj svojega poklica. To je resda včasih težko, ker je med nami mnogo živčnosti in tudi neznačajnosti in od tod nergaštvo, pikrost, razdražljivost, prevelika občutljivost, nezaupanje, neiskrenost, intrigantstvo, stremuštvo in hlapčevstvo, kar ruši notranjo in s tem zunanjo skladnost med seboj in v sebi. Morda smo ob študiju — dirigiranem in nedirigiranem — sicer zelo potrebnih stvarnih vprašanj naše gospodarske, politične in ideološke rasti vendarle pozabili upoštevati drugo, za intelektualca in posebej za pedagoga nič manj, če v nekem pogledu še važnejšo silnico: naše duhovno življenje, ki nam ga usmerja naš čas v duhu socialističnega humanizma. Res, da še ta ni našel svojega velikega razlagalca, ker je socialistični humanizem še v stadiju kristalizacije, toda v vsakem izmed nas je v naših konstruktivnih lastnostih delec tega humanizma, ki se oblikuje v nas kot posameznikih in v vsebini in obliki naše socialistične skupnosti in njene pozitivne tvornosti.

Vse preveč smo doslej zrli na tovarištvo, skupnost, na naše stanovsko in ideološko izobraževanje le mehanistično, premalo smo v prvem zagonu poudarili individualnost in, če smo jo omenjali, je bilo to preveč verbalistično, premalo praktično in človeško iskreno. Ako smo zasledovali kritično naše debate, smo opazili mnoge nedostatke, ki jih moramo odpraviti, ako hočemo res poživiti naše društveno delo. Tako je n. pr. nekdo vrgel besedo »več družabnosti«. Čutilo se je, da je bila dogovorjena, zato je vse molčalo. Družabnost namreč ni stvar diktata, ampak izhaja prirodno iz medsebojne tovariške ubranosti, ki ima spet svoj izvor v težnji po medsebojnem razumevanju, zaupanju, človeškem odnosu — izraz, ki je pravzaprav žalostna podoba časa, kakor da sta v človeku dve bistvi: zver in človek.

V debatah se je vselej najbolj pokazala naša apatičnost. Večkrat je njen vzrok tudi v tem, da je marsikak oficialen referent že v samem govoru izključeval vsako debato v smeri, čeprav konstruktivne kritike in se je poziv k debati čutil večkrat le kot poziv k potrditvi izvajanj. Tisti redki, ki so posegali v debato, so tudi referentu vselej pritrjevali ali dopolnjevali njegova izvajanja. Dostikrat je nastal ob pozivu k diskusiji dolg in mučen premor. Včasih je morda več povedal ko debata, toda vselej je bilo človeka sram, ko je videl, da od sto, dve sto in več izobražencev nima nikdo ničesar povedati. Saj je res, da ustvarja vsako zborovanje svojevrstno psihozo, da se večina smatra neveščo za javni nastop, debato, da težko premaga v sebi neko določeno oviro med mislimi, večkrat dobrimi, stvarnimi mislimi in pomisleki, ki jih je sprožil kak referat, pa se mu ne morejo pravočasno zliti v dovolj precizno in jasno formulirane besede in zato raje molči. Tako zapuščajo taka zborovanja neko nezadovoljivo občutje kakor po kakem slabem ali problematičnem filmu ter se razvežejo jeziki šele po razhodu. To so resda psihološki pojavi, ki jih je tudi treba vključiti pri razčlembi problema naših zborovanj. Pa so še drugi. Tako mi je nekdo od agilnih članov sindikata potožil, da se vsakokrat, preden odide na zborovanje, zakolne, da ne bo črhnil niti besede, ker ga mnogi napačno razumejo, kadar skuša karkoli kritizirati, kljub temu pa se v toku zborovanja oglasi, ker kratkomalo ne prenese tistega mučnega napetega premora; oglasi se k razgovoru, kljub temu, da mu eni očitajo, da se je sploh oglasil, drugi vidijo v njegovem posegu v diskusijo le osebno ambicijo, tretji hotno destruktivnost ali opozicijo, ko pa se le premaga kdaj pa kdaj in tudi h kakšni nepravilnosti ali neumnosti molči, pa se mu očita nedelavnost, oportunizem ali celo tiho reakcionarstvo. Neka tovarišica mi je naravnost povedala, da je postalo vse strah govoriti, ko je vstopil ta in ta v zborovalnico, posebno, ako ni poznal problemov učiteljevega dela in življenja. Toda, kadar nastane polemika, če je v dostojni in kulturni obliki, je stvar v redu. To poživi zborovanje, bogati navzoče ob razčiščevanju pojmov in idej.

Nefair pa postane vse skupaj, ko se komentirajo take diskusije post festum v tipičnem malomeščanskem žargonu, ko pretvarjajo v zbornicah in celicah besede, iščejo dlako v jajcu, prevračajo smisel povedanega vsak v smislu svojega lastnega značaja, mišljenja, izkrivljajoč često bistvo stvari, pa najsi gre za zgolj osebne ali društvene, poklicne, strokovne in politično-ideološke zadeve. Tudi različna stopnja nele šolske izobrazbe — ta največkrat ni odločilna — ampak predvsem splošne izobrazbe in kulturne ter življenjske razgledanosti, samokritičnosti, duhovnega plemstva, ki ga kdo nosi v sebi, takta, sposobnosti za vživljanje v sočloveka in abstrahiranje ozkih individualnih vprašanj, ako gre za stvari šolskega, stanovskega in družbenega kolektiva, osebne skromnosti in globoke življenjske modrosti, vse to in še marsikaj, kar spada sicer k lastnostim dobrega pedagoga, vse to vpliva na kvaliteto naših zborovanj, naših debat in naših kolektivov v ožjem in širšem smislu vobče.

Vsi, prav posebno pa še prosvetni in kulturni delavci, moramo vselej in povsod v medsebojnem odnosu, predvsem še, kadar gre za dvig in čast našega stanu, naše prosvete in kulture, doma in napram svetovni javnosti, nastopati strpno, kot glasilci one duševne in srčne kulture, ki jo kot vzgojitelji posredujemo, kar naj se izraža ne le med štirimi stenami razredov in zbornic, ampak tudi na naših širših sestankih, zborovanjih, v naših javnih nastopih, v govoru in tisku, kar, žal, mnogokrat pozabimo.

Potrebno se mi je zdelo, da razširim in konkretiziram ugotovitve tajniških poročil, posebno onega dela, kjer samo kratko ugotavljajo šibkost diskusij ali jih odpravijo z v bistvu ne vselej resnično frazo »referatom je sledila živahna diskusija«.

Po formalni razpustitvi dosedanjih podružnic SPD so se zborujoči člani zbrali v dvorani klasične gimnazije, ki pa je bila, žal, vse premajhna za toliko članov. Zaradi tega efekt izvajanj predsednika MO SPD tov. Peca Šegule o reorganizaciji sindikatov PD ter tov. Drage Humek o dosedanjem delu in o njegovih napakah, ni bil tak, kakor bi po svoji tematiki zaslužil. Obe poročili sta potekli brez diskusije. Mnenje večine, posebno članov sindikalnih podružnic za Maribor-okolica, je bilo, da bi ob taki redki priliki, kakor je zborovanje 600 prosvetnih delavcev, vendarle bilo potrebno spregovoriti članom v taki dvorani, kjer bi bilo za vse prostora in za kar bi bila pripravljena vsaka podružnica žrtvovati določeno vsoto iz razpoložljivih fondov. Tako je posebno okoličane taka neprimerna organizacija zborovanja nekoliko neprijetno razočarala. Misli, ki sta jih razvila imenovana referenta in tov. Vlado Majhen, sekretar MO KPS na ustanovnem občnem zboru osnovnošolskega učiteljstva, so vsebovale mnogo važnega in tehtnega za učitelje in profesorje vseh kategorij šol, saj je razhod podružnic le formalnega značaja. Eno je namreč, kar nas mogočno veže drug na drugega: domovina, to je naša mladina, naše skupno prosvetno delo v širokih ljudskih množicah. Na tej točki se bomo neprestano iskali in našli, se sestajali, izmenjavali svoje misli, si pomagali in se izpopolnjevali v plemeniti tekmi.

Slišati so bile opazke o uvedbi neke vrste razrednosti med prosvetnimi delavci. Tako mnenje je popolnoma zgrešeno. Morda je pa kar potrebno, da po dolgem času zopet člani društev osnovnošolskih učiteljev sami med seboj rešujejo **svoje** probleme, oni profesorskega društva in strokovnih šol spet **svoje.** Ta organizacijska diferenciacija bo prinesla izostrenje poklicne zavesti in odgovornosti, ki jo je zadnje čase že omegleval na naših zborovanjih nek verbalizem, ki je enim ali drugim ali tretjim postajal dolgočasen in nezanimiv, je vzbujal manjvrednostne komplekse na eni in večvrednostne na drugi strani, vršilo se je niveliranje tam, kjer bi morali stremeti kvišku, k znanstveni popolnosti in kulturni višini, tako v referatih, kakor v diskusijah, ki so mnogokrat kaj klavrno izzvenele.

Ne smemo pa ob priliki našega razhoda prezreti velikansko vlogo naših skupnih sindikatov prosvetnih delavcev v prvi fazi našega razvoja, vlogo, ki se je je redko kdo dotaknil: to je spoznavanje skupnih teženj, skupnih težav, poglabljanje tovariške zavesti in globokega spoznanja celosti in povezanosti našega celotnega šolstva ter s tem kolektivne odgovornosti; dalje zavest, da je vzgojiteljica v Domovih igre in dela ter otroških vrtcih, elementarni učitelj, ki uči otroke »a« in »u« in se poglablja v psiho otroka elementarca ali učitelj osn. šole sploh po svoji vzgojni in učni funkciji vsaj toliko upoštevanja vreden kakor profesor, ki poučuje višješolca ali predava visokošolcu, kakor predmetni učitelj, ki poučuje nižješolca in obratno, da je tudi otroška vrtnarica in osnovnošolski učitelj moralno do neke mere soodgovoren za uspehe v višjih razredih; dalje, da beseda o metodi ni le iznajdba za osnovno šolo, ampak velja ravno tako za predavatelja srednjih, kakor v določenih znanstvenih disciplinah tudi za univerzitetnega profesorja, da težnja po samoizobrazbi in neprestani znanstveni in umetniški poglobitvi ni monopol strokovnega učitelja, ampak življenjski princip vsakega kulturnega človeka, v prvi vrsti šolnika vobče, da ni in ne sme biti nikoli umetnih pregraj med eno in drugo kategorijo šolnikov, da smo vsi neobhodno potrebni in nele ustavno, ampak po svoji prvobitni človeški, nacionalni in socialistični vesti vezani, da žrtvujemo v skupnih naporih vse sile izgradnji socializma, uresničitvi socialističnega humanizma v nas in v našem ljudstvu.

Pri formiranju društev pa so se pojavile neke abnormalnosti, ki bodo ravno obratno dosegle od tega, kar bi hotela društva doseči, namreč dviganje ravni naših šol in kadra, ako jih ne bomo odpravili. Tako se je konkretno zgodilo, da mora učno osebje gimnazije Maribor-Kamnica, kjer ni nobenega, ki bi bil v staležu profesorja ali dipl. predmetnega učitelja, ostati po sedanjem pravilniku včlanjeno v društvu osnovnošolskih učiteljev, ki se s problematiko gimnazije direktno ne bavi. Kamnica gotovo ni osamljen primer. Tudi se je kmalu po razhodu zgodilo, da je eden izmed aktivov le izjemoma dovolil še nediplomiranemu slušatelju VPŠ prisostvovati predavanju, češ da po pravilih tega ne more dopustiti in obravnava aktiv itak le visoka znanstvena vprašanja. Kaj pa če se učitelj osn. šole privatno bavi z n. pr. matematiko? So mu vrata v to visoko družbo zaprta?

Vsi se borimo v vsem javnem življenju proti birokratskemu pojmovanju odredb, za vsako malenkost med štirimi stenami doma ali v zbornicah godrnjamo nad primeri birokratske ozkosrčnosti in omejenosti, kadar pa služimo ničevosti lastne častihlepnosti, samozaverovanosti in ljubosumnemu ter skopuškemu očuvanju svojega znanja, pa postajamo sami največji birokrati. Tako mišljenje, pa če je le en osamljen primer, ne dela časti intelektualcu - tovarišu. Borba proti takemu pojmovanju je tudi eden izmed točk našega delovnega načrta.

Sploh je izločanje izrednih slušateljev VPŠ iz društva profesorjev in predmetnih učiteljev — tako se naj imenuje — pred diplomo, morda samo zato, da jih prisilimo k hitrejšem polaganju izpitov, nepravilno, ker ne gre tu za osebo 1 slušatelja, ampak za stotine nižješolcev, ki jih ta 1 izredni nediplomirani ali jedva vpisani slušatelj poučuje, za kar more dobiti pobud in nasvetov, vodstvo in kontrolo le od strokovnjakov, ki so včlanjeni v društvu profesorjev. Ob resnih strokovnih in znanstvenih razpravljanjih, bo rasla v takem slušatelju in tudi neslušatelju, ki poučuje samo na gimnaziji, njegova samokritičnost in že čut časti ga bo silil in vzpodbujal k temeljitemu študiju, k rednemu opravljanju izpitov oz. k poglabljanju v stroke, ki jih poučuje, vobče.

Tudi te probleme so obravnavali člani na ustanovnih občnih zborih, le premalo temeljito in odločno.

Pozna ura, preveč vsega koristnega in važnega naenkrat: razpustitvena zborovanja podružnic, skupno zborovanje s predavanji in končno ustanovni občni zbori z volitvami, vse to ni moglo razvneti plodno in živahno debato, ki je, posebno v osnovnošolskih podružnicah, ostala preveč na površini.

Teze o planu dela — ki pa jih je večina članstva slišala šele na dan ustanovnih občnih zborov, da se za razpravo ni moglo pripraviti — so tako strnjeno podane, da nudijo dovolj snovi za poglobitve, razčlembe, razprave in konkretiziranje tako o oblikah in o vsebini bodočega dela društev. Teze (4) so v zapisniku ust. obč. zb. prof. društva, ki so menda tudi za ostala društva enaka.

Novi odbori društev so zelo posrečeno osveženi z mlajšimi in mladimi člani, ki so jih volili ustanovni občni zbori, tako, da dado po svoji sestavi in po voljenih predsednikih, tov. ravnatelju Jožetu Košarju, tov. šol. uprav. Ivu Jančiču in tov. šol. uprav. Francu Menceju že v naprej garancijo za uspešno delo. Naj bi se razvijala v smislu Linhartovih besed na prvi seji ljubljanske akademije delavnih: Več korakov in manj besed!

Odlikovanje zaslуženega slovenskega prosvetnega delavca

Na zasedanju MLO v Mariboru je bil 23. novembra pr. l. odlikovan z »Ordenom dela« eden najstarejših in najzaslužnejših mariborskih prosvetnih delavcev, že med dvema vojnama dobro znani in priznani borec za pravice učiteljskega stanu in napredek slovenskega šolstva, naš tovariš **Ciril Hočevar.** Njegova velika skromnost je kriva, da nismo mogli že prej objaviti to vest in nekoliko spregovoriti o njegovem bogatem delu, ki naj bo mladim, ki delajo v neprimerno lažjih in ugodnejših pogojih, v vzgled in vzpodbudo, kako ostane človek v delu za svoje ljudstvo večno mlad. Po ovinkih smo morali dobiti podatke o njem in naj nam ne zameri te ukane, saj bo objavljen ta skromen članek v listu tistega stanu, za katerega čast, napredek in pravice se je sam ostro boril vse svoje bogato šolniško življenje.

Nad 30 let je deloval Ciril Hočevar kot učitelj in organizator telesne kulture v mariborskem, svojčas predmestnem kraju Studenci, kjer so učili odlični šolniki kakor že rajna Hren Anton in Kontler Julij i. dr. Da je ta, svojčas do leta 1918 močna ponemčevalna postajanka danes najtrdnejša po svoji narodnostni zavednosti, da je izšlo iz vrst studenškega Sokola toliko borcev v narodnoosvobodilni borbi, to je predvsem glavna zasluga tovariša Cirila Hočevarja.

Z neumornim poklicnim telesnovzgojnim in prosvetnim delom v bivšem Sokolu ter kot predsednik podružnice JUU v Mariboru pred 2. vojno in kot predsednik telovadnega društva, kluba tabornikov, sindikata podružnice prosvetnih delavcev, kot vodja in organizator lutkovnega gledališča itd. po osvoboditvi, je v vseh teh dolgih letih vzgojil že drugi rod značajnih mož in žena, vrsto požrtvovalnih tovarišev v lastnem stanu.

Tovariš Ciril Hočevar je rojen 18. marca 1896. leta kot sin številne nadučiteljeve rodbine v Zagorju pri Pilštajnu. Po zgodnji očetovi smrti se je z materjo preselil v Maribor, kjer je študiral na klasični gimnaziji, v pripravnici in na učiteljišču, kjer je takrat ravnateljeval znameniti slovenski pedagog tov. Henrik Schreiner. Ker je tov. Ciril zgubil kmalu tudi svojo mater, se je s skromno štipendijo in z instrukcijami trdo preživljal, a klesal si je s tako življenjsko borbo svoj značaj in se že zgodaj navadil samostojnosti. Že kot 12-letni dijak je bil član tajne dijaške sokolske vrste, ki je imela skrite svoje prostore v kleti Narodnega doma, sedaj Doma JA.

Po predčasni maturi je moral 1. III. 1915. l. k vojakom ter na vojno v Galicijo in na soško fronto. Po 1. svetovni vojni je kot Maistrov koroški borec služil slovenski stvari. V Zagrebu je napravil strokovni izpit za poučevanje gimnastike na srednjih šolah. Bil je med prvimi slovenskimi učitelji v Studencih, kjer je ustanovil telovadno društvo Sokol, ki mu je bil ves čas načelnik. Na tleh, kjer je stal simbol nemštva, hrast, ki ga je dal podreti, je nastala kovačnica zavednih slovenskih značajev — Sokolski dom, ki je postal središče slovenskega naprednega gibanja v Studencih.

Leta 1921 je bil na lastno prošnjo premeščen v Mursko Soboto, kjer si je po dveh letih neumornega prosvetnega in telesnovzgojnega dela na tamošnji gimnaziji in pri Sokolu, ustanovil z vrlo ženko Marico družinico in se preselil v bližnji Krog. Tu je živel zaradi svojega neuklonljivega naprednega mišljenja in globoke nacionalne zavednosti v neprestani borbi s klerikalnimi mogotci, ki so mu nakopavali disciplinske preiskave iz političnih razlogov. Kljub temu je vzdržal kot eden prvih prosvetnih pionirjev našega Prekmurja 5 let. V tem času je z njemu lastno spretnostjo in pridnostjo ter z izredno razvitim čutom za praktično delo opremil šolski kabinet z lastnoročno izdelanimi učili: aparati, nagačenimi živalmi, slikami. Obenem je vztrajno delal na prosvetnem in telesnovzgojnem polju in še naprej kot telovadni učitelj na murskosoboški gimnaziji, kot načelnik Sokola in kot vodja mnogih telovadnih tečajev. **V Krogu** je vodil tudi kmetijsko-nadaljevalni tečaj in bil predsednik učiteljskega društva za murskosoboški okraj.

Novembra 1930. l. se je bil vrnil na Studence, kjer je delal kot šolnik in prosvetni delavec do izselitve v Srbijo l. 1941. Vodil je studenškega Sokola, bil župni podnačelnik, upravnik 1-letne savezne prednjaške šole v Mariboru in predavatelj, bil dolgo let član glavnega odbora JUU in predsednik mariborske podružnice, udejstvoval pa se je tudi pri mnogih ostalih nacionalnih in naprednih kulturnih društvih. Obenem je marljivo dopisoval v Popotnika, Učiteljskega tovariša, Sokolski Glasnik, v Sokolsko Radost, pisal lutkovne igrice in jih prevajal iz češčine. V dnevne časopise, kakor v Večernik in Jutro je pisal strokovna telovadna in druga športna poročila.

Pomladi l. 1941 je bil kmalu po razsulu stare Jugoslavije, dne 9. maja, odveden v proslulo Meljsko kasarno v Mariboru. S svojo neomajno voljo in vero v končno zmago jugoslovanskih narodov je čudovito vplival tudi na večkrat obupajoče sotrpine. Z dnevno telovadbo, ki jo je uvedel med taboriščniki, je mnoge dvignil iz splošne letargije in obupa. Skrivaj je nosil s seboj Finžgarjev »Pod svobodnim soncem«, simbol upora in novega vstajenja našega naroda, knjigo, ki je v izgnanstvu mnogo romala med slovenskimi preseljenci. Kakor tisoči drugih, je namreč tudi tov. Ciril bil z rodbino izseljen v bratsko Srbijo. Tu je preživel 9 mesecev v vasi Dudovica pri Lazarovcu, kjer je bil tamošnjim prebivalcem vse: poljski delavec, čevljar, mizar, pleskar, slikar, urar. Zaradi svojih otrok — sina in treh hčera — ki so še vsi hodili v šolo oz. v gimnazijo, se je preselil v Arandjelovac, kjer je ostal do osvoboditve. Ves čas je bila njegova hiša zbirališče predvsem slovenskih aktivistov, ki zavzemajo mnogi od njih v naši ljudski državi odgovorne položaje. Tamkaj je bil tudi predsednik slovenskega kulturnega društva »Stane Rozman«, ki je vezalo Slovence iz Arandjelovca in okolice.

Julija l. 1945 se je vrnil spet v Studence, kjer so mu vojni dogodki uničili skromen lastni domek. Ves se je s potrojenimi silami posvetil obnovi studenške šole, delal kot namestnik tajnika MLO — Maribor. Mnogo je s svojimi bogatimi izkustvi storil v smeri socialnega skrbstva in na ostalih toriščih javnega dela, ki je prva leta zahtevalo moža in pol, kakršen je tovariš Ciril. Pozneje se je spet posvetil poklicnemu delu, svojo priznano pedagoško prakso je prenesel na novoustanovljeno studenško sedemletko ozir. V. gimnazijo in posvetil vse sile njenemu uspehu in organizaciji ter bil obenem vzgojni in metodični vodja osnovne šole. Poleg ogromnega dela v množičnih organizacijah, ni zmanjšal svoje aktivnosti v studenškem telovadnem društvu, kjer je naprej vzgajal in vzgojil lepo vrsto izbornih telovadcev, predaval na mnogih telesnokulturnih tečajih doma, v Ljubljani, na Bledu i. dr. Ni pa tudi opustil lutkarstva. Z neštetimi predstavami razveseljuje naše cicibane in pionirje, saj je samo za letošnjo novoletno jelko igral štiri dni zaporedoma dnevno dva- do trikrat. Ko je po napornem poklicnem delu utrujen in zbit, najde razvedrilo v svoji lepi lutkovni dvorani z modernim lutkovnim premičnim odrom, vodeč pionirski lutkovni krožek. Mnogokrat ga kot »očeta lutk« vidimo Studenčani na kolesu, ob katerem binglja spet nova lutka v veliko veselje otrok.

Kot priznanega šolnika ga je ljudska oblast postavila v jeseni l. 1950 za mestnega šolskega nadzornika, odgovorno in težko delo, ki pa nič ni zmanjšalo Cirilove energije in ogromne volje do prej omenjenih udejstvovanj, h kateremu je dodal še taborniški pokret.

Obenem pa se udejstvuje v našem pedagoškem tisku, piše v edicije Pedagoškega društva, v Mladi svet, v kratkem izide tudi njegova knjiga »Taborniške igre« z lepimi ilustracijami, kar bo izpolnilo vrzel v naši telesnovzgojni literaturi.

Vsi, ki poznamo Cirila Hočevarja kot iskrenega tovariša, mladinoljuba, naprednega in globoko nacionalno zavednega javnega delavca in šolnika, športnika in človeka, ki je neuklonljivo borben in dosleden, energičen in dober, mu čestitamo k odlikovanju in želimo, da postane naš slovenski Boljšakov. **B. P.**

Kaj in kako dela Komisija za osnovne šole v Ljubljani

Na prvem sestanku Komisije so se samo v obrisih oblikovale naloge, ki stojijo pred nami. Učiteljstvo želi, da bi se čim bolj poglobilo v svoje delo v razredu, čuti potrebo po tesnejši povezavi šole in doma, ki bo morala postati ne samo prisrčnejša, temveč bo morala voditi z načrtnim delom k določenemu cilju. Vse polno šolskih in splošnovzgojnih problemov se je začrtalo pred Komisijo. Vsi ti problemi in naloge pa so postali jasnejši šele v samem delu, ko so se sestali razredni aktivi, kjer so tovariši probleme konkretizirali in jih osvetlili z gledišča prosvetnega delavca, ki je živo vključen v delo na šoli in v svojem šolskem okolišu med ljudmi.

Tako smo lahko na drugem sestanku Komisije sprejeli program dela s konkretnimi posebnimi nalogami, ki so v skladu z željami učiteljstva in potrebami, ki jih nakazuje naše šolsko in izvenšolsko delo. Samo nekaj jih bomo nakazali:

Že v lanskem šolskem letu smo začeli delo v razrednih aktivih. Letos so nekateri tovariši predlagali, da bi se aktivi razdelili v manjše skupine, ki bi se od časa do časa sestajale na eni šoli, kjer bi ob nastopu enega od tovarišev tudi teoretično obdelali ta ali oni metodično-didaktični ali splošno-pedagoški problem, ki ga učiteljstvo živo čuti v svojem delu. Po nastopu in referatu bi se razvil razgovor, kjer bi razčistili nasprotujoča si gledanja. Drugi zopet, tako n. pr. učitelji drugega razreda, so sklenili, da bo aktiv imel skupne sestanke mesečno. Na teh bodo teoretično obdelali razne probleme drugega razreda, posamezni tovariši in tovarišice pa bodo v diskusiji prikazali, kako in s kakšnimi uspehi so iste reševali v praksi.

Prav posebne naloge in dolžnosti je postavilo pred nas dejstvo, da smo dobili številne nove učne knjige. Vsa leta po osvoboditvi smo godrnjali in zahtevali skoraj enodušno učbenike za posamezne predmete. Sedaj imamo čitanke, prirodopisne in zemljepisne učbenike za III. in IV. razred. Mnogi učitelji z njimi, zlasti z zadnjima, nikakor niso zadovoljni in slišijo se celo glasovi: boljše nič, kakor to. Osebno sem prepričan, da bomo dobili resnično dobre knjige takrat, ko jih bo napisal učitelj, ki bo recimo zemljepisno snov najprej v razredu sam preizkusil, se posvetoval tudi z našimi najboljšimi praktiki ter mu bo pomagal in svetoval pri delu tudi tovariš profesor-strokovnjak in dober metodik za zemljepisni pouk. Ker pa še noben učitelj ni pristopil k pisanju takih knjig, moramo pač delati ob tem, kar imamo. Zato smo sklenili, da bomo za oceno posameznih knjig sestavili posebne aktive ali komisije.

Učiteljstvo je v nekaterih šolskih okoliših že samo ali pa skupaj z gimnazijami začelo organizirati pedagoške seminarje za starše: na Viču in v Mostah delajo skupaj z gimnazijo, Jarše, Bežigrad in Ježica pa samostojno. Najbolj uspešni so bili na Ježici, kjer so do konca novembra imeli že dve dobro obiskani pedagoški predavanji. Ljudje sprejemajo take seminarje z zanimanjem in simpatijami.

Tudi samo učiteljstvo bi si želelo neke ljudske univerze za pedagoške delavce. Deloma bi ta želja bila izvedljiva v klubskih prostorih, verjetno pa jo bo dokončno realiziralo društveno vodstvo sporazumno z ostalimi društvi prosvetnih delavcev, ker bi vsaj nekatera predavanja lahko bila skupna. V tak okvir spadajo tudi tečaji. Lani smo imeli za učiteljstvo več tečajev, ki so bili dobro obiskani v zimskem času, manj pa v poletnih mesecih. Zato bomo letos imeli take tečaje predvsem v zimskih mesecih.

To je nekaj najvažnejših nalog, ki jih je učiteljstvo prevzelo v tem šolskem letu. Če k temu še dodamo, da so tovariši, ki poučujejo v prvih razredih, sprejeli kot nalogo psihološki študij otroka (po navodilih tov. dr. Žlebnika), da so se poleg pionirskih krožkov na terenih osnovali tudi številni krožki na šolah, ki jih vodijo in organizirajo učitelji (tako na Vrtači, v Mostah, na Viču in drugod), da so na nekaterih šolah letos na novo organizirani otroški pevski zbori, bo dela med šolskim letom kar dovolj. Dodamo naj še to, da bomo ob koncu šolskega leta skušali podati izčrpno poročilo s predlogi in željami učiteljstva o vrednosti sedanjega učnega načrta. Nekateri učitelji namreč še vedno tožijo, da je učni načrt prenatrpan, dočim pravijo drugi, da so težkoče v nas samih, ki učni načrt izvajamo v praksi, pa ga včasih izvajamo bolj po besedi, kakor po smislu. *C.*

ZA ŠTUDIJ SLOVENSKEGA JEZIKA!

Solidno znanje materinega jezika bo moralo postati prva vrlina vsakega tako imenovanega »izobraženega človeka«. Med teorijo in prakso bi tudi tu ne smelo biti nobene vrzeli, še manj razlike. Dopolnjujoč druga drugo bi morali graditi v našem človeku poznavanje slovenskega jezika v govoru in pismu do tiste popolnosti, ki bi nas mogla zadovoljiti, ko bi gledali rezultate in ugotavljali pozitivne strani tega znanja v vsakdanjem življenju.

Kaj nam danes govori »vsakdanje življenje«? Poglejmo na plakate te ali one vrste, na razne objave v izložbah, službena obvestila uradov, pa ne nazadnje v naše časnike! Zamislimo se nad dopisnico, ki jo piše domov fant od vojakov ali dekle iz službe v sosednjem mestu! In k temu še na govorjenje raznih govornikov, ki nastopajo recimo na množičnih sestankih! Da velja v marsikaterem pogledu to mnenje tudi za srednješolsko mladino, nam potrjuje tudi članek Štefana Barbariča »Zapisi ob pouku slovenščine« v 18. številki »Prosvetnega delavca«, kjer med drugim pravi: »Opažamo dan za dnem, kako se naš pristni kmečki izraz izgublja, kako so prevladovale časopisne stavčne zveze. Besedni zaklad v nalogah je reven, v svobodnem govoru še revnejši.« — Še poraznejše je mnenje tehn. vis. š. v Beogradu (ki pa bi glede na Barbaričeva izvajanja veljalo bržkone tudi za naše razmere!), kjer rektor Kašanin ugotavlja, »da je večina kandidatov še vedno nepismena in nemarna. Pod vsako kritiko je zunanja oblika njihovih pismenih izdelkov, rokopis ter ustno izražanje pri izpitu«. (Prim. članek »Natečaji in sprejemni izpiti za vpis v visoke šole« v 18. številki »Prosvetnega delavca«!).

Vzroki za takšno stanje so gotovo različni, vendar ne bi smeli končno vse krivde za to pripisovati zgolj obupnim razmeram med drugo svetovno vojno. Res je, da je naša mladina, posebno na Štajerskem in Gorenjskem, bila v tem pogledu zelo udarjena in da smemo večji del krivde naložiti predvsem nemški okupaciji v naši domovini. Tudi vemo, da je pridobitev vsakega znanja, spretnosti in privajenosti dejansko plod vztrajnega osebnega prizadevanja posameznika in okolja (šola) in da lahko zremo na pozitivne rezultate šele po letih. Prišli smo slednjič tudi do važne ugotovitve, da naša šola ne sme posredovati učencu nekega znanja formalistično, temveč da se učimo »ne za šolsko klop, temveč za življenje!« No, o vsem tem smo v zadnjih letih pri nas že večkrat razpravljali in tudi na naših sestankih se je dostikrat sukala diskusija o takih problemih. Zato naj ne bo naš namen, tule načenjati tega vprašanja. Pač pa bi bilo potrebno ob tem sprožiti nekaj drugega.

Otrokov jezik se začne oblikovati pri starših; ob vstopu v I. razred osnovne šole obvlada otrok bolj ali manj govorico v narečju staršev oziroma okolice. Najvažnejši činitelj nadaljnjega oblikovanja učenčevega jezika postane potem učiteljeva govorica. Od učitelja moramo zahtevati, da stoodstotno pozna svoj jezik v teoriji in se zna izražati v praksi bodisi pismeno ali ustno tako, kakor zahtevajo zadevni jezikovni predpisi. Jezik zori v človeku preko osnovne in srednje šole in mature, a ne dozori nikoli. Primerjali bi ga lahko staremu vinu, ki tudi ni postalo starina čez noč; moralo je zoreti in je potrebovalo za to časa. Vse o svojem času! Za učitelja bi lahko poudarili, da ni njegova naloga, samo dajati, temveč tudi sprejemati. Zaradi tega tudi imamo razne tečaje, predavanja, izdajamo strokovni in pedagoški tisk itd. Samoizobraževanje je za pravega učitelja, ne glede na kateri šoli deluje, eden prvih pogojev njegovega uspešnega dela. Od vsakega izobraženca, v prvi vrsti seveda od učitelja, pa moramo brezpogojno zahtevati, da je v svojem jeziku neoporečen! Brez dvoma je v mnogih primerih vzrok za slabo jezikovno pismeno in ustno izražanje učencev v dejstvu, da učitelj jezikovno ni na mestu; potem pa se vleče takšna nesreča v — življenje.

Razvoj slovenskega jezika se je zadnje leto mogočno razmahnil. Izšli so tudi razni učbeniki, Slovnica, Pravopis ipd., različne razprave v strokovnih časopisih, prerekanja naših slovničarjev v dnevnih časnikih itd. Žal marsikatera zadevna publikacija ni prodrla v širše prosvetne kroge, ali kakor bi se še točneje izrazil, med učiteljstvo podeželskih šol, ker so bile naklade ali prehitro razprodane ali pa ni bilo za takšne jezikovne probleme niti pravega zanimanja, niti pobude. Mnogi prosvetni delavci priznavajo koristni značaj tečajev ali seminarjev, če so seveda dobro pripravljeni in temelje na stvarnih potrebah. V preteklem letu smo imeli ob semestralnih počitnicah pedagoške tečaje in pozneje ob koncu šolskega leta tudi slične tečaje v naših glavnih mestih. Ker pa se čedalje občutneje čuti pomanjkljivost stikov med napredujočim razvojem našega jezika in stanjem znanja jezika mnogih prosvetnih delavcev, ki je več ali manj zastarelo ali zaostalo, bi bilo nujno potrebno v novem šolskem letu posvetiti vso pozornost spoznavanju naše materinščine do tiste stopnje, da bi bili vsi prosvetni delavci na tekočem.

To delo bi zavzelo lahko različne oblike. Tečaji, seminarji, praktični nastopi v razredih, študij publikacij, predavanja, referati, naloge itd. Organizacija in izvedba teh bi bilo lepo torišče za delo naših društev. Sodelovali bi pri tem koristnem delu lahko profesorji in predmetni učitelji slovenskega jezika in dobri učitelji - metodiki in sploh vsi, ki jim je napredek v znanju naše ljube materinščine pri srcu in so uvideli potrebo, da se je treba popraviti. *Albin Podjavoršek*

Skupna delovna konferenca učiteljev I. mestne osnov. šole in profesorjev I. gimnazije v Celju

Po prvi ocenjevalni konferenci na gimnaziji sta se učiteljska zbora I. mestne osnovne šole in I. gimnazije sestala na skupno delovno konferenco. Že lani je podobna konferenca ob enaki priložnosti sprejela nekaj sklepov glede metode in splošnega pedagoškega dela na obeh šolah predvsem v pogledu učnega načrta oziroma odnosa do njega. Letos je šla konferenca korak naprej. Najprej je ugotovila naraščanje števila repetentov 4. razr. osn. šole in 1. razr. gimnazije. Repetentov je nad polovico vseh učencev. Letošnji gimnazijski repetenti večinoma slabo napredujejo, tako da bo njih število v šolskem letu 1952/53 še naraslo. Največ težav imajo prvošolci z angleščino. Ne more se reči, da so tega krive samo pretežke učne knjige ali nekvalitetno delo učiteljev oziroma profesorjev. Krive so tudi razmere, v katerih učenci žive, večkrat pa tudi indolenca. Zaradi angleščine in zaradi zahtevnega učnega načrta je premnogim zaprta pot do nižje gimnazijske izobrazbe, ki se zahteva za razne obrtne poklice. Da je ta problem resen, je razvidno tudi iz inšpektorskih poročil, ki govore o »kadrovcih«, iz zahteve, naj za take učence profesorski zbori najdejo ustrezne načine dela itd. (Objave št. 6 z dne 20. aprila 1951 naročajo, naj nižje gimnazije temeljito in z vso odgovornostjo preuče vprašanje morebitne razvejitve nižje gimnazije). Obe celjski zbornici sta to vprašanje preučili in prišli do tega, da je razvejitev nujna. Učiteljstvo obeh zavodov se popolnoma zaveda reakcionarne vloge nekdanje mešanske šole, vendar se kljub temu ne boji po štiriletnih izkušnjah s sedemletko in enotnim tipom nižje gimnazije zahtevati, da je treba postopno ustanavljati višje razrede osnovne šole, uvesti sprejemne izpite za gimnazijo ali pa izdajati odhodna spričevala za gimnazijo le sposobnejšim učencem. Učni načrt v 3. in 4. razredu osnovne šole je preobširen posebno v predmetih, ki za uspevanje v nižji gimnaziji niso tako važni. Konferenca je razpravljala tudi o kvaliteti dela na nižji in višji stopnji, o pripravi, iznajdljivosti, pedagoškem potrpljenju ipd. in prišla tudi v tem pogledu do razumljivih sklepov. Splošno mnenje konference je bilo, da je ob izkušnjah, ki jih imamo, že treba sklepati tudi o izboljšavah in spremembah našega šolskega sistema kljub velikim uspehom našega šolstva po osvoboditvi. (Prim. mnenja pisca v št. 18 Prosvetnega delavca in zgoraj omenjeno sugestijo inšpektorjev). Čim pa govorimo o razvejitvi in o spremembah, je pa treba tudi priznati, da bo zelo težko docela ustreči točki 5 in 6 Objav št. 6, str. 3 zgoraj. Menimo, da je problem pereč in da se je o njem res treba razgovoriti odkrito in samo pod enim vidikom: kako našim otrokom olepšati pot v prihodnost, jim s šolo čim bolj koristiti, jim življenje olajšati, ne pa jih v življenjskem boju ovirati.

Izposojevalna knjižnica

Učitelj mora imeti ogromno znanje, ki ga je voljan posredovati mladini.

Kje naj učitelj dobi vse to ogromno znanje? Osnovno strokovno znanje pridobiva učitelj v šoli. Od šol je odvisno, kakšno znanje bo odnesel učitelj v svojo šolsko prakso. Še v večji meri pa je to odvisno od učitelja samega. Če se pripravnik za učiteljski poklic od začetka zaveda svoje bodoče naloge in se zanjo vestno pripravlja, bo zapustil šolo z lepim, trdnim znanjem. Če sta tako oba faktorja, šola in pripravnik, storila svojo dolžnost, bo zapustil šolo dober učitelj, ki bo znal mladini z uspehom posredovati znanje.

Toda tudi to še ni vse. Dober učitelj-začetnik se mora šele razviti v učitelja-mojstra, ki bo vedno na potrebni višini svojega poklica. Zato mora učitelj nenehno zasledovati življenje, mora se poglabljati vanj, da ga življenje ne prehiti. Z življenjem se razvija tudi znanost. Kakor mora dober učitelj zasledovati razvoj življenja, tako mora tudi zasledovati razvoj znanosti.

V tem razvoju, v tem vednem napredovanju in dviganju učitelja srečujemo dva faktorja: 1. učitelja samega, njegovo voljo po poglabljanju, izpopolnjevanju v svoji stroki in 2. materialne možnosti, ki jih ima tisti učitelj, ki se hoče izpopolnjevati. Ta faktorja nam osvetljuje pismo strokovnega aktiva biologov iz K. biološki sekciji Prirodoslovnega društva. Naj govori pismo, ki ga navajamo v izvlečku.

»Člani strokovnega aktiva profesorjev biologije v K. se kot člani biološke sekcije Prirodoslov. društva obračamo na naslov z nujno prošnjo. Večkrat smo že govorili o tem, da bi morali na nek način rešiti vprašanje novejše strokovne literature, oziroma obveščanja o novostih v naši stroki. Lahko mirno rečemo, da velja to predvsem za nas izven Ljubljane. Edino ljubljanski tovariši lahko dobe vsaj nekaj literature, edino oni lahko prisostvujejo predavanjem, ki jih prireja biološka sekcija.

Lahko mirno rečemo — mislimo, da nam bodo v tem potrdili vsi izvenljubljanski tovariši — da tega pomanjkanja strokovne literature in izpopolnjevanja ne čutimo zaradi samih sebe, marveč tudi pri svojem delu v šoli. Dijaki, zlasti višješolci, stavijo često vprašanja v zvezi s kakšnim najnovejšim problemom, za katerega zvedo kdo ve kje, mi pa nimamo o tem niti pojma, ali pa vemo morda samo toliko, kolikor oni sami...«

Pismo se končuje: »Iz vsega navedenega vidite, da je zahteva precej nujna ter da bi jo bilo treba na kakršen koli način rešiti. Zato predlagamo naslednje: Če s strokovnim časopisom, ki bi naj izhajal v Beogradu, v kratkem ne bo nič, ali se ne bi moglo tudi v Ljubljani po potrebi izdajati izvlečke novejših dognanj ter izvlečke predavanj, ki jih prirejate, enostavno razmnoženo kot skripta. Oblika ni važna, važna je zavest, da ste tudi na tak način mnogo pripomogli k našemu izpopolnjevanju.«

Podpisani predsednik biološke sekcije je po prejemu tega pisma in v želji, da pomaga tovarišem biologom, napisal kratko poročilo o predavanju prof. Hadžija »Nauk o celici nekoč in danes« in hotel to poročilo priobčiti v dnevniku. Uredništvo dnevnika je članek odklonilo, češ da taka vprašanja bralcev »ne zanimajo«.

Kaj sledi iz vsega tega? Iz pisma strokovnega aktiva profesorjev biologije v K. je razvidno, da učitelji močno žele, da bi izpopolnili znanje v svoji stroki. Tej njihovi želji po izpolnjevanju je postavljena močna ovira — pomanjkanje strokovne literature. Kako to oviro odstraniti? Pri tem se moramo zavedati dejstva, da neizpolnjena želja sčasoma ugasne.

Oglejmo si, kako je s strokovno literaturo na šolah. Malokatera srednja šola, še manj pa osnovna, ima knjižnico, ki upravičeno nosi to ime. Celo v bolj ali manj popolnih knjižnicah manjkajo novejši (povojni) strokovni časopisi, predvsem inozemski. V tem pogledu stoje še najbolje slavisti: iz slavistike je več literature domačega izvora, razen tega vodijo knjižnice navadno slavisti, ki seveda najpreje poskrbijo za svojo stroko. Za vse ostale stroke je položaj zelo slab in se v kratkem tudi ne bo popravil. Misel, da bi se dale urediti primerne šolske knjižnice, je za sedaj iz materialnih razlogov neizvedljiva.

Na univerzi in visokih šolah so knjižnice raznih institutov. Nekatere teh knjižnic imajo precej bogato strokovno literaturo. Te knjižnice so seveda namenjene predvsem znanstvenim delavcem teh institutov in njihovim študentom, kar je razumljivo. Priznati moramo, da so te knjižnice dostopne tudi ljubljanskim srednješolskim profesorjem in učiteljem. Niso pa dostopne izvenljubljanskim profesorjem in učiteljem, ker to tudi ni njihov namen. Med našimi znanstvenimi instituti je več sorodnih institutov, ki za svoje znanstveno delo uporabljajo isto strokovno literaturo. Knjižnice teh institutov imajo vsaka zase iste knjige in naročajo iste strokovne časopise. Tak je položaj v naših knjižnicah.

Cilj tega članka je, postaviti problem na popolnoma novo osnovo. Predlagamo ustanovitev republiške izposojevalne knjižnice v Ljubljani. Ta nova knjižnica naj bi pomagala izvenljubljanskim kakor tudi ljubljanskim profesorjem srednjih šol in učiteljem sploh.

Izposojevalna knjižnica bi združevala vse stroke. V njej bi bila zbrana strokovna literatura vseh strok: znanstvene knjige in časopisi. Strokovno literaturo bi knjižnica dobila predvsem z revizijo knjižnic znanstvenih institutov sorodnih strok. Knjižnice institutov kakor tudi knjižnice srednjih šol bi izločile za izposojevalno knjižnico svoje duplikate ali triplikate. Tako bi se dobilo ogrodje knjižnice. V nadaljnjem bi se ta knjižnica izpopolnila z nakupom novih knjig kakor tudi z naročanjem znanstvenih časopisov. Uprava knjižnice bi bila v stiku z našimi znanstvenimi instituti, ki bi jo obveščali o vseh novostih v stroki in bi svetovali nabavo knjig in znanstvenih časopisov.

Prepričani smo, da bi že v nekaj letih nastala zelo dobra knjižnica. Prepričani smo tudi, da bi se na ta način dalo pomagati vsem našim učiteljem in profesorjem, ki se želijo izpopolnjevati. Želja po izpopolnjevanju bi se prebudila tudi pri tistih, pri katerih je zaradi razmer že zaspala. *Dr. Peter Us*

Kristi Lukičevi ob preranem grobu

Krista! V spomin mi kličeš svoja mlada leta, ko si od svojega doma, ob železnici med Hrastnikom in Zidanim mostom, po končanem učiteljišču hitela na svoje prvo službeno mesto — na Dol pri Hrastniku.

Vsa polna nad in sreče si se takoj oklenila izročene ti mladine, jo učila, vzgajala in negovala z ljubeznijo kot malo kdo. Bila si tajnica Učiteljskega društva za laški okraj. Na zborovanjih in konferencah smo z navdušenjem prisluhnili tvojim, iz živega srca kipečim referatom. Povsod si bila upoštevana, povsod priljubljena. Tebe in tvoj gostoljubni dom je poznal vsak Zasavčan.

Tvoj zakonski drug te je odpeljal za nekaj let na jug v obmejni Vršac. Toda želela si si le naše Slovenije in zopet sta se vrnila nazaj, ti pa si nastopila učiteljsko službo v Ljubljani.

Tvoje delo pred vojno v Ljubljani je zapisano v analih ženskega pokreta.

Med okupacijo te je spremljala usoda tisočev aktivistov. Tvoja hiša je bila ilegalen dom neštetih današnjih vodilnih mož in žena. Tudi ti si morala trpeti za svoje vneto delovanje v narodnoosvobodilnem pokretu. Tudi tvoje telo je na zloglasni italijanski policiji oskusilo bičanje zverinskih okupatorjev. Toda usta so molčala.

Ko si se po mučenju morala zdraviti v bolnici, si povedala, da te trpinčenje ni bolelo — saj je tvoja visoka, napredna zavest brisala vse fizične bolečine — bolelo te je le to strašno ponižanje človeškega dostojanstva.

In po osvoboditvi si vsa zažarela v nenehnem delu za socialistično domovino. Kot tajnica sindikalne podružnice pa zopet kot dolgoletna njena predsednica si poučevala in bodrila svoje stanovske tovariše. Nobenemu delu se nisi odrekla, nič ti ni bilo pretežko. V mislih ti je bila le skrb za dvig in preobrazbo nove Titove Jugoslavije. V delu za skupnost nisi poznala sebičnih misli. Uspešno in vidno je bilo tvoje delo v množičnih organizacijah na terenih »Meksika«, »Zmaj« in »Stari Vodmat«. Danes te objokujejo tam kot članico odbora OF, AFŽ in kot predsednico pionirskega terenskega sveta. Izguba je velika in nenadomestljiva.

Glavne svoje sile si pa posvečala svojemu poklicu — šolski mladini. Kot odlična učiteljica in vzgojiteljica te je ljubila in ti verno sledila vsa tebi izročena šolska mladina in po njej tudi premnogi starši.

Skromna, vedno vedra, razsodna in pravična kot si bila, so premnogi pri tebi iskali nasveta in utehe.

Ko smo zvedeli za tvojo naglo smrt, je na mah zastalo vse delo ne-le na tvoji matični šoli, na Ledini, temveč tudi po ostalih ljubljanskih osnovnih šolah, kjer si službovala in so te vsi tako globoko in iskreno ljubili.

V zadoščenje naj ti bo, da je tvoje požrtvovalno delo pustilo plemenite sadove. Tvoj vedri duh nas bo bodril v nadaljnjem delu za domovino, za socializem.

Ob odprtem grobu se je pokazala vsa tista ljubezen, ki si jo uživala med tovariši in mladino.

Učenci tvojega IV. razreda so plakali tako pretresljivo, neutolažljivo in iskreno, da smo bili v brezmejni tugi pretreseni do dna duše tudi vsi navzoči.

Vzgledni učiteljici blag spomin in slava! *J. Č.*

ŠE NISMO ZRELI...

Tov. B, ki je v Prosvetnem delavcu št. 17 objavil članek pod tem naslovom, nas naproša, da potrdimo, da je šifra B. nastala v samem uredništvu in da še celo tovariš Božiček, ravnatelj nižje gimnazije v Žalcu, ni v nobeni zvezi z njo. To radevolje storimo, s tem pa tudi za list zaključujemo polemiko, ki se je razvila ob tem članku.

Uredn.

Urejuje uredniški odbor. Odgovorni urednik Jože Zorn. Uredništvo in uprava Ljubljana, Masarykova št. 14/I. Telefon 45-86. Letna naročnina din 250.—. Stevilka čekovnega računa 604-90321-10
Tiska tiskarna »Jože Moškrič«, Ljubljana